

FOOKUSGRUPIUURING UKU SUVISTE MUUSIKAVIDEO „VÕITMATU“ RETSEPTSIOONIST

KVALITATIIVUURINGU ARUANNE

TALLINN

August 2013

SISUKORD

UURINGU TAUST	3
Fookusgruppide koosseis.....	4
PEAMISED UURINGUTULEMUSED	6
1. Suhtumine Eesti Vabariigi ajateenistusse.....	6
1.1. Ajateenistusest arvamuse kujunemine	7
1.2. Ajateenistuse plussid ja miinused	8
1.3. Ajateenistus ja isamaalisus	10
2. Suhtumine välismissioonidesse	12
2.1. Välismissioonidel osalemise positiivsed küljed sõdurile	13
2.2. Välismissioonidel osalemise negatiivsed küljed sõdurile	15
3. Uku Suviste muusikavideo „Võitmatu“	16
3.1. Esimesed emotsioonid ja meeldejäänud detailid	17
3.2. Peamine sõnum	17
3.3. Süžee ja ülesehitus	20
3.4. Laulu sõnad	23
3.5. Muusika	24
3.6. Esitaja	25
3.7. Sümboolne tähendus.....	26
3.8. Kaitseministeeriumi osalus muusikavideo valmimisel	27
KOKKUVÕTE.....	28

UURINGU TAUST

Sotsiaal- ja turu-uuringute firma Saar Poll viis ajavahemikul kevad-suvi 2013 Kaitseministeeriumi tellimusel läbi uuringu, mille fookuses oli Uku Suviste muusikavideo „Võitmatu“ ning erinevate sihtgruppide arvamus loost ja selle sõnumist. Uuringu eesmärgiks oli saada ülevaade, kuidas mõistetakse laulu, kuidas meeldivad sõnad, muusika ja video süžee ning kui sobilikuks peetakse selle loo esitajat. Lisaks uuriti, kuidas sihtgruppides suhtutakse sellesse, et Kaitseministeerium toetas muusikavideo valmimist ning kui vajalikuks sellelaadseid projekte üldse peetakse. Muusikavideo arutamisele eelnes diskussioon ajateenistusest ja Eesti osalemisest välismissioonidel.

Uuringu aruandes tuuakse välja muusikavideost kõige rohkem meelde jäänud detaile, aga ka peamisi kitsaskohti, mis tegid videoloo vaatajale segaseks ning raskendasid selle sõnumi mõistmist. Aruandest leiab mõningaid kasulikke mõtteid ja lahendusi, kuidas esinenud kitsaskohti saaks vältida ning tulevikus sellelaadseid projekte paremini teostada.

Uuring viidi läbi kvalitatiivmeetodil. Kokku toimus neli fookusgrupivestlust ja kaks individuaalset süvaintervjuud. Igas grupivestluses osales 5-9 inimest. Ühe fookusgrupivestluse orienteeruv kestus oli 1-1,5 tundi. Vestlused viidi läbi professionaalse moderaatori poolt eesti või vene keeles. Individuaalintervjuu pikkuseks oli keskmiselt 15 minutit ning seda teostati telefoni teel.

Sihtrühma koosseis	Koht ja aeg	Osalenute arv	Keel
Eestikeelsed gümnaasiumiõpilased	27.03.2013 Viljandi	9	Eesti
Venekeelsed gümnaasiumiõpilased	08.04.2013 Tallinn	8	Vene
Semiootikatudengid	28.03.2013 Tartu	8	Eesti
Välismissioonil osalenud	07.05.2013 Tallinn	5	Eesti
Välismissioonil osalenute elukaaslased	23.07.2013 Tallinn	2	Eesti

Respondendid valiti gruppidesse juhuvaliku meetodil. Õppurite gruppide moodustamiseks pöörduti Tallinna ja Viljandi koolide ning Tartu Ülikooli semiootika osakonna poole. Välismissioonil osalenutega grupi läbiviimiseks saadi vajalikud kontaktid Kaitseministeeriumilt. Elukaaslaste kontaktid saadi missioonil osalenute käest.

Fookusgruppide koosseis

Esimene grupp – eestikeelsed gümnaasiumiõpilased (12. klass)

Grupis osalenud:

- R1: mees, 19-aastane, pärast kooli tahab minna meditsiini õppima.
- R2: mees, 19-aastane, ei ole veel kindel, mida pärast kooli lõpetamist teeb.
- R3: mees, 19-aastane, pärast kooli tahab minna majandust õppima.
- R4: naine, 19-aastane, ei ole veel kindel, mida pärast kooli lõpetamist teeb.
- R5: naine, 18-aastane, pärast kooli läheb õppima kehakultuuri teaduskonda.
- R6: mees, 19-aastane, ei ole veel kindel, mida pärast kooli lõpetamist teeb.
- R7: naine, 18-aastane, pärast kooli läheb õppima kehakultuuri teaduskonda.
- R8: mees, 18-aastane, pärast kooli tahab minna õppima riigiteadusi kas Tartusse või Tallinnasse.
- R9: mees, 19-aastane, pärast kooli läheb Kuperjanovi pataljoni aega teenima.

Teine grupp – venekeelsed gümnaasiumiõpilased (12. klass)

Grupis osalenud:

- R1: mees, 19-aastane, pärast kooli tahab minna ülikooli, seejärel ajateenistusse.
- R2: naine, pärast kooli tahab minna ülikooli, seejärel kolida teise riiki elama.
- R3: mees, 19-aastane, pärast kooli tahab minna õppima Saksamaale.
- R4: naine, pärast kooli tahab jätta ühe vaheaasta ja seejärel minna ülikooli arstiteadust õppima.
- R5: naine, 19-aastane, pärast kooli tahab osta laenuga korteri, maksta selle ära ning seejärel minna edasi õppima.
- R6: naine, 19-aastane, pärast kooli tahab minna õppima Sisekaitseakadeemiasse.
- R7: mees, 19-aastane, pärast kooli tahab minna Tallinna Ülikooli humanitaarteadusi õppima, hiljem võib-olla kolida teise riiki (Saksamaa, Soome).
- R8: naine, pärast kooli tahab kas minna õppima Tallinna Ülikooli või siis kõigepealt töötada ja seejärel edasi õppida.

Kolmas grupp – Tartu Ülikooli semiootikatudengid

Grupis osalenud:

- R1: naine, õpib teisel kursusel, pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima.
- R2: mees, õpib kolmandal kursusel, pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima, on käinud ajateenistuses.
- R3: naine, 21-aastane, õpib teisel kursusel, pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima.
- R4: naine, 20-aastane, õpib teisel kursusel, pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima.
- R5: mees, 19-aastane, õpib esimesel kursusel, kui saab sisse, siis pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima.
- R6: naine, õpib kolmandal kursusel, pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima.
- R7: mees, 21-aastane, õpib teisel kursusel, pärast bakalaureust läheb magistrisse edasi õppima.
- R8: mees, 21-aastane, õpib teisel kursusel, pärast bakalaureust tahab mingil hetkel minna magistrisse edasi õppima.

Neljas grupp – välismissioonil osalenud

Grupis osalenud:

- R1: mees, 27-aastane, töötab Scoutspataljonis.
- R2: mees, 39-aastane, töötab kaitseväge peastaabis.
- R3: mees, 25-aastane, hetkel ei tööta.
- R4: naine, 40-aastane, töötab kaitseväes.
- R5: mees, 36-aastane, töötab Scoutspataljonis.

Süvaintervjuud välismissioonil osalenud meeste elukaaslastega

Intervjuudes osalenud:

- R1: naine, 31-aastane, töötab. Tulevikus on plaanis teise lapse saamine.
- R2: naine, 24-aastane, töötab. Tulevikus soovib ennast tööalaselt arendada. Eraelus on ilmselt varsti pereplaanid.

PEAMISED UURINGUTULEMUSED

1. Suhtumine Eesti Vabariigi ajateenistusse

Kõigepealt küsiti osalejailt nende arvamust ajateenistusest: kas see on vajalik või mitte, kas see peab olema kohustuslik või mitte, kuidas suhtutakse ajateenistusse. Tulemustest ilmnes, et suhtumine ajateenistusse oli grupiti erinev.

Valdav osa uuringus osalenud õpilastest ja üliõpilastest arvas, et ajateenistus peaks olema rajatud vabatahtlikkuse põhimõttele. Vastasel juhul, kui sunnitakse ajateenistusse minema, võib see esile kutsuda vimma. Paljud sellel arvamusel olid ei olnud tegelikult ise ajateenistuse vastu. Osad neist tahtsid ka ise minna aega teenima, aga endale sobival ajal. Üks osaleja oli arvamusel, et ajateenistus peaks olema vabatahtlik valik nende jaoks, kellel on midagi pooleli (nt õpingud), ning kohustuslik nende jaoks, kellel ei ole otsest vabandust minemata jätmiseks. Mitmed osalejatest olid seda meelt, et kindlasti leidub piisavalt inimesi, kes lähevad sinna vabatahtlikult, sest see on neile huvitav ja nad soovivad seda. Samas esines ka arvamust, et kui inimestele antakse võimalus valida, kas minna aega teenima või mitte, siis see võib automaatselt tähendada, et vabal valikul ei hakka seda mitte keegi tegema. Välja arvatud need, kes tõepoolest on ajateenistuse läbimisest huvitatud või kellele see on vajalik teatud isiklikel põhjustel.

R5 (õpilane_eesti): Mina arvan ka, et see ei pea kohustuslik olema. Kui sa tõesti ei taha sinna minna, keegi ei saa sundida. Kui see on vastu tahtmist, see võib põhjustada vimma. See ei peaks kohustuslik olema.

R6 (õpilane_eesti): Kes tahab ja arvab, et ta peab minema, see läheb, aga kui sa ei taha minna, sulle ei sobi, siis ei lähe. Sest et ma arvan, et meil on suhteliselt palju neid, kes tahavad minna.

R3 (õpilane_vene): Igaüks ise otsustab, kas on vaja või mitte minna aega teenima.

R3 (semiootik): Mingi protsent inimestest kindlasti läheks sinna, kas või puhta huvi pärast. /--/ Ma arvan, et liiga kohustuslikuks on see asi aetud, võiks olla rohkem valikuline. Kes tahavad, kellel ei ole midagi teha, kellel ei ole otsest vabandust mitte minna, need võivad minna. Mitte see, et kõik kindlasti peavad minema.

R7 (semiootik): Kui sa ütled, et võiks olla vabatahtlikkuse alusel, siis võib öelda, et seda üldse ei ole. /--/ Keegi ei lähe aastaks metsa istuma, kui sul ei ole kohustust.

Kohustuslikuks pidasid ajateenistust eelkõige missioonil osalenud mehed ja nende elukaaslased. Vastasel juhul Eestil lihtsalt ei ole mitte mingit kaitsevõimet. Palgaarmee osakaal on Eestis väga tagasihoidlik. Üks missioonil käinu oli kindel, et see ei hakka ka kasvama, kuna elukutselised sõdurid saavad Eestis suhteliselt väikest palka ning neil ei ole teisi motiveerivaid faktoreid erinevate sotsiaalsete hüvede näol (tasuta haridus, elamispind jne). Seega loota saab ainult ajateenistusele ja reservarmeele.

R1 (elukaaslane): Ma arvan, et see on vajalik. Rääkides nendest palgasõduritest ja asjast, mina arvan, et Eestis võiks olla nii, nagu praegu on – ajateenistus.

R7 (semiootik): Minu arust võiks see ikkagi olla [kohustuslik], see tuleb ära teha.

R1 (missioonil osalenu): Kindlasti vajalik. Kui niipidi võtta, kogu see reservarmee ongi meie kaitsevõime. Meie palgalised on pisike osa kogu sellest värgist.

R5 (õpilane_vene): Mulle tundub, et on õige, et [ajateenistus] on kohustuslik.

Lisaks sellele, et ajateenistus on vajalik Eesti riigi kaitsevõime tagamiseks, arvasid mitmed osalejad, et ajateenistus on igati kasulik ka isikliku arengu perspektiivist.

R4 (missioonil osalenu): Nad saavad ise ka iseseisvaks. Emad on neid tegelikult kodus ära hoidnud. See on nendele igat pidi kasuks ju.

R2 (elukaaslane): Vähemasti kõik need noored mehed peaksid aru saama, et ennekõike on see nendele endale hea. See [soov] võiks nagu endast tulla.

R1 (elukaaslane): Ta on kodanikukohuse täitmine ja ütleme nii, ma arvan, et paljudest poistest saavad ikkagi mehed.

Paljud venekeelses grupis osalenuist, eriti noormehed, aga ei nõustunud, et tegemist on inimese enda sooviga. Nemad pidasid ajateenistust kohustuseks, mida peab läbima vaid linnukese saamiseks.

R7 (õpilane_vene): 99% linnukese jaoks, 1% isamaa jaoks.

R3 (õpilane_vene): Eestis on pigem linnukese saamiseks. Kuna riik nõuab. Mulle tundub, et see on asjatult kohustuslik. Liiga ranged nõuded.

1.1. Ajateenistusest arvamuse kujunemine

Üldjoontes võib eristada kahte peamist allikat, mis aitasid kujundada ajateenistuses mitte osalenud noormeestel arvamust ajateenistusest. Need on riigikaitseõpetus koolis ning pereliikmete/sugulaste või sõprade/tuttavate poolt räägitu.

Mõnes Eesti koolis on riigikaitseõpetus kohustuslik aine, seega paljudel osalejatel kujunes üldpilt ajateenistusest just selle aine raames läbitud materjali või ette võetud tegevuste põhjal. Taolisteks tegevusteks olid spetsiaalsed paaripäevased laagrid, kus koolilapsed pidid elama ja toimetama sarnastes tingimustes, kui elatakse ajateenistuse ajal.

R8 (õpilane_eesti): Meil oli riigikaitseõpetus, kõik käisid, terve klass.

R3 (semiootik): Mul oli koolis valikainena riigikaitse ja selle raames, et aine läbitud oleks, meil oli selline kahe-kolmepäevane laager. /--/ Ja siis me ööbisime seal metsas, telkides ja käisime roomamas põõsaste vahel. Selline lähem kokkupuude on, lisaks sellele, mida sõbrad, pereliikmed, tuttavad on rääkinud.

Paljude osalejate kokkupuude ajateenistusega piirdub sellega, mida teised on rääkinud.

R7 (semiootik): Vanad klassivennad on rääkinud, hästi palju sõpru on sõjaväes.

R6 (semiootik): Minu kokkupuude piirdub sellega, et paar tuttavat on käinud ja paar endist kursusevenda on seal.

R4 (õpilane_eesti): Õemees käib vahepeal seal, kui teda kutsutakse.

Vestlustest selgus, et paljudel ajateenistuses käinutel on esmane arvamus väidetavalt muutunud. Sihtgrupiti tuli vastakaid seisukohti, kas see on muutunud positiivsemaks või negatiivsemaks.

R4 (semiootik): Minu arust päris paljud tahtsid minna peale gümnaasiumi, käsid ülevaatusel. Aga kui nad tagasi tulid, see ei olnud päris selline, nagu arvati. See oli meeli nürstav ja mõistust nürstav.

R5 (missioonil osalenu): See [arvamus] muutub neil [ajateenijatel]. Alguses on nad täiesti vastu sellele, aga kui asi on huvitavalt üles ehitatud, ei ole aega mõlutamiseks, kogu aeg on normaalne tegevus, siis see muutub positiivsemaks.

R2 (semiootik): Ma ei läinud ajateenistusse kindlasti vabatahtlikult. /--/ Minu jaoks oli see täiesti uus kogemus. /--/ Plussiks on see, et füüsiline vorm paranes. See on ikkagi positiivne. Teisest küljest, see võiks olla natuke vabam otsus, millal inimene läheb sinna.

Venekeelses grupis oli osalejaid, kellel on pereliige või sõbrad Venemaal aega teeninud. Seega tekkis võrdlusmoment ning osalejad hakkasid arutama, millises riigis on parem aega teenida. Jõuti ühisele arvamusel, et Eestis on kindlasti parem. Eestis on paremad elamistingimused, parem toitlustus, leebem ja õiglasem ülemuste poolne suhtumine ajateenijatesse. Üks osaleja väitis, et Eesti kaitseväge puhul on miinuseks see, et venelasi diskrimineeritakse eestlaste poolt. Ülejäänud osalejad taolise arvamusel ei nõustunud. Neile teadaoleva informatsiooni järgi seal diskrimineerimist ei ole.

R8 (õpilane_vene): Meil on palju leebem kui Venemaal. Mu vend on teeninud Venemaal, võrreldes sealsega on meil palju pehmem.

R7 (õpilane_vene): Mu vend teenis 10 aastat tagasi, siis ei olnud mingit rassilist diskrimineerimist eestlaste poolt. Nüüd mul sõber läks sel sügisel, rääkis, et pidevalt on mingeid vastuseise eestlastega. Kusjuures eesti ohvitserid eriti ei salli venelastest noormehi. Moraalselt on raske.

R5 (õpilane_vene): Mul üks tuttav teenib, ta rääkis, et eestlaste ja venelaste vahel on normaalne suhtlus, mitte keegi ei solva ega mõnita mitte kedagi.

1.2. Ajateenistuse plussid ja miinused

Uuringus osalenud nägid ajateenistusel nii plusse kui miinuseid. Vaieldamatuks plussiks, mida nimetati kõigis gruppides, oli distsipliinitunde ja füüsilise vormi paranemine. Lisaks mainiti, et ajateenistuse läbinu saab selgeks, kuidas tehakse koostööd ja meeskonnatööd. Mõned osalejad pidasid ajateenistuse läbimise plussiks võimalust saada juhiloa või hea väljaõpe.

R8 (õpilane_eesti): Distsipliin. Saad täiskasvanuks. /--/ 8 või 11 kuud järjest teed intensiivselt trenni. Füüsiline koormus on hästi suur. Ja distsipliin ka. /--/ Meeskonnatööd õpib.

R3 (õpilane_vene): Haridus, palju füüsilist ettevalmistust, õpetatakse hoidma relva, kaitsma. Palju vastupidavusharjutusi erinevates olukordades – kui on külm, kuum.

R7 (semiootik): Eks see kasvatab ka iseloomu ja kohusetunnet.

R2 (missioonil osalenu): Ja kui ta veel õpib mingit eriala siin, näiteks autojuhi eriala, siis need load, mis ta siin saab, see on veel üks suur boonuse, mida muidu poleks võib-olla saanud lubada endale.

Missioonil osalenud ja nende kaaslased väärtustasid eriti seda, et ajateenistuses õpib, kuidas iseendaga hakkama saada. Tihtipeale on see raskem kui teistega toime tulemine. Samuti antakse ajateenistuses muid eluks vajalikke oskusi ja teadmisi.

R2 (elukaaslane): Mina arvan, et see on väga vajalik Eesti noortele meestele. Just et neile õpetada sellist distsipliini, enesega hakkamasaamist, raskuste ületamist, koostööd. Kõik sellised eluks väga vajalikud oskused.

R1 (missioonil osalenu): Meeskonnatöö, distsipliin, iseseisvus, kuidas iseendaga hakkama saada. Iseendaga on tihti raskem hakkama saada kui teistega. Seal nad saavad sellest aru. Kuidas elada pead-jalad koos seal 10 inimesega nädal aega, kui sul ei ole kuhugi minna, privaatsust, mitte midagi ei ole. /--/ Üldiselt enamus inimesi ajateenistuses on mingil hetkel oma elu parimas füüsilises vormis.

R4 (missioonil osalenu): Kuidas hakkama saada metsas. Asju ju ei ole, pead leiutama. Nad saavad ikka palju oskusi ja teadmisi selle kohta, kuidas hakkama saada, millest mida teha.

Mõni osaleja aga nägi ajateenistuses head väljundit nende jaoks, kes ei tea pärast gümnaasiumi lõppu, mida nad soovivad elus edasi teha. Ajateenistus pakub neile hea võimaluse võtta vaheaasta ja oma mõtetes selgusele jõuda. Samuti võib selline väljund osutada heaks toeks noormeeste vanematele, juhul, kui nad peavad oma poega materiaalselt ülal pidama.

R8 (semiootik): Need, kes peale keskkooli läksid, ei teadnud, mida edasi teha, kas otse ülikooli või tööle. Nad võtsid selle vaheaasta ning nad ei kahetsenud, et seda tegid.

R2 (missioonil osalenu): Keskmisele Eesti perele see [ajateenistusse minek] toob tuge – poiss saab 8 või 11 kuud toidetud, majutatud, riides oldud ning antakse ka sõduriraha peale, 160 euro kandis. Päril paljudele see on boonus, kokkuhoid.

Ajateenistuses ära käimine enne kindlale kohale tööle asumisest võib olla noormehele eeliseks teiste kandidaatide eest.

R2 (missioonil osalenu): Mina rääkisin firmajuhtidega, kes ütlevad, et mina tahangi, et mees käib ajateenistuses ära. Sellepärast, et on kindlus, et teda ei kutsuta ära, et ei teki auku temaga.

Ajateenistuse **negatiivsete mõjude** koha pealt oli peamine argument, et noorteaja möödudes muutub ajateenistus väga igavaks ja sisutühjaks. Osa ajateenistust mitte läbinuist pidas sellist aega lihtsalt tühjalt passimiseks, teised viitasid sellele, et ajateenistuse tõttu kaotatakse majanduslikult üks aasta.

R8 (semiootik): Pärast teist kuud oli baaskursus, passimine. Lihtsalt kordamine.

R7 (semiootik): Põhi vastuargument on – noorteaeg läbitud, pole midagi teha.

R2 (õpilane_ eesti): Negatiivne on see, et majanduslikult kaotad ühe aasta.

Teiseks vastuargumendiks oli asjaolu, et ajateenistus võib olla takistavaks faktoriks teatud eluetapil, näiteks juhul, kui ajateenistusse kutsutakse siis, kui õpingud on veel pooleli ning pikendust ei ole võimalik saada. Õpingutega seoses toodi veel teisigi argumente. Esiteks, eksisteerib tõenäosus, et inimene, kes tekitas endale vaheaasta, ei suuda enam ennast sundida minema edasi õppima. Teiseks,

mõned osalejad olid arvamusel, et ajateenistuse läbimise järel mõningad inimesed ei ole enam võimelised iseseisvalt mõtlema ja oma aega planeerima, kuna ajateenistuses on see rangelt ette kirjutatud, mida ja mis ajal tegema peab.

R3 (õpilane_vene): On loodud väga halvad tingimused, kui näiteks õpid arstiks, 6 aastat, ning poole peal kutsutakse.

R7 (õpilane_vene): Kui sa oled seal aasta olnud, sa ei suuda enam õppida. Palju on näiteid, et need, kes on käinud, on terve elu ehitajana töötanud.

R8 (õpilane_eesti): Näiteks, sealt välja tulles võib olla natuke raske. Sa oled harjunud, et pead tegema seda, mis sulle öeldakse. Võib-olla, kui sa ülikooli lähed, ei oska enam midagi oma ajaga peale hakata.

R4 (semiootik): Neil võib olla on ülikoolis selle võrra raskem, et auk sinna jäi. Nad olid sunnitud täitma käsku ja oma mõtlemine kadus ära.

Ülaltoodud argumentidele rääkis vastu missioonil osalenud kaitseväelaste nägemus ajateenistuse mõjudest. Nende arvates põhjustab negatiivse hoiaku tekkimist tihtipeale mitte ajateenistus või selle ebasobiv aeg, vaid inimeste enda suutmatuse elule realistlikult läheneda ja mõistlikke otsuseid teha. Laenu võtmine näiteks – inimesed võtavad üsna sageli kergekäeliselt laene ka siis, kui neil ei ole stabiilset sissetulekut ning tegelikult ei ole nad maksejõulised. Ajateenistusse minek vaid süvendab olukorda, mitte aga ei põhjusta seda. Lisaks rahalistele probleemidele on teisigi, milles küll süüdistatakse ajateenistust, kuid nende tegelik aluspõhi võib olla seotud hoopis teiste asjaoludega. Oma rolli mängib siin ka inimeste vähene informeeritus või mitte piisavalt tõsine suhtumine oma kohustustesse riigi eest – kas meeldib või ei meeldi, aga kui sa oled kodanik, siis ennekõike peaks arvestama teatud kohustustega, mis sellega kaasnevad ning mis on seadusega ette nähtud.

R4 (missioonil osalenu): Osad tulevad ju sinna kahekümnendates eluaastates. Osad on juba jõudnud võtta eluasemelaenu. Ja nad on hädas, sest et pank ei anna neile maksepuhkust.

R1 (missioonil osalenu): See on nii inimestes kinni. Nii palju, kui ma olen näinud, on nii, et kui inimesed on negatiivselt suhtunud, siis tegelikult mured on tulnud kodust. Sul on põhiharidus, tööd kord on, kord ei ole. Ja siis sa lihtsalt oled võtnud sms-laene, Big'i päikeselaene ja siis sa tuled ajateenistusse ja seal olles avastad, et sa ei suuda maksta. Kui inimene ise ei suuda ette planeerida oma elu ja mõelda, siis seal ta satub päris raskesse seisu. Territooriumi küljes kinni, ta ei saa minna kuhugi oma asju ajama. Inimesed on võib-olla vähem informeeritud. Mul on üks näide olemas, kes läks jooksu väidetavalt sellepärast, et läks oma võlgu likvideerima. Reaalsuses ta ainult jõi ennast täis kogu aeg. Tema võttiski seda väga negatiivse kogemusega, ajateenistust. Tema arvates oli süüdi ajateenistus ja riik.

R4 (missioonil osalenu): Paljud probleemid algavad sellest, et näiteks, kui ei saa iga nädalavahetus linnaluba, siis tekivad probleemid sellega, et äkki naine petab teda. Siukesed probleemid, mis ei ole kaitseväega seotud üldse.

1.3. Ajateenistus ja isamaalisus

Missioonil käinute grupis valitses selge arusaam, et ajateenistusel on positiivne mõju isamaalisusele. Mõned osalejad lausa arvasid, et ajateenistus on ainuke koht, kus saab seda õiget riigi tunnetust, kus inimene saab lõpuks aru, kuidas riik ja kodanik on omavahel seotud.

R2 (missioonil osalenu): See [ajateenistus] on see, kus me tegelikult tublit kodanikku kasvatamegi. Anname talle lõpuks arusaamise, mis on riik, mille osa tema on, ja mille jaoks ta siin üldse on. /--/ Ilma ajateenistusest jääb üks jupp – sidusus riigi ja kodaniku vahel – puudu.

R1 (missioonil osalenu): Kindlasti teeb [ajateenistus isamaalisemaks]. See on asi, mida ei ole tunniplaanis. Kusjuures on olemas isamaaline kasvatus, meil oli. Aga niimoodi seda õpetada ei saa. See, mis nad näevad seal vahetult, see nagu tõstab motivatsiooni, kaitsetahet.

R4 (missioonil osalenu): Tal ei ole riigi tunnetust, ta ei saagi mujal seda.

Teistes sihtgruppides oldi aga enamasti arvamusel, et isamaalisus peab ikkagi olema juba algselt inimesel olemas. Juba enne ajateenistusse minekut peab seda sisemiselt tunnetama ja see on ka üks olulistest teguritest ajateenistusega seotud valikute tegemisel. Kui isamaalisust algselt ei olnud, siis ajateenistus küll ei saa seda süstida ega kasvatada. Vastupidi, ajateenistuse kohustuslikuks tegemine võib hoopis tekitada vimma selle suhtes, mitte aga ei suurenda isamaalisust.

R1 (elukaaslane): Seda ei saa muidugi kõikide kohta öelda, aga ta nagu süstib seda isamaa tunnet ja kõike seda inimestesse. Ja muidugi need, kes on ise selle vastased ja üritavad sellest ära hiilida, nende suhtes see muidugi ei kehti.

R3 (semiootik): See on inimesest. Kui ta enne juba oli selline patriootlik, kui ta on valmis minema oma kodumaa eest võitlema, siis see ainult kasvatab temas seda tunnet. Aga ma arvan, et need inimesed, kellel on muud eesmärgid, nad ei mõtle igapäevaselt sellele, nende jaoks on see ajaraiskamine, isegi ahistamine, näiteks õpingute vahel. Kuna see on kohustuslikus korras, see ei tõsta mingit patriootlikkust.

R7 (õpilane_vene): Üleüldse, kui sa sinna lähed, sa oledki patrioot. See, kes oma riiki eriti ei salli, hakkab otsima erinevaid võimalusi ajateenistusest kõrvale hiilimiseks.

Ajateenistuse teema lõpetuseks küsiti ajateenistust mitte läbinud noormeeste käest, mis on nende isiklik suhtumine minemise vajadusse ning kas nad soovivad seda. Mõned olid valmis ja ka tahtsid minna. Teised panid eeltingimuseks kõrghariduse saamise, mille järel neil samuti ei olnud midagi selle vastu, et ajateenistust läbida.

R2 (õpilane_eesti): Täitsa ükskõik, kui kutsutakse, siis lähen.

R7 (õpilane_vene): Ma tahaks ise minna, ainult peale ülikooli lõpetamist.

R8 (semiootik): Enne õpingute lõppu ei kavatse minna.

Üheks põhjenduseks, miks mõned uuringus osalenuist ei näinud ajateenistust oma tuleviku plaanides, olid tervislikud põhjused. Ühel vastanutest olid Eestist ärakolimisega seotud plaanid ning ajateenistus ei sobi nende plaanidega kokku. Samuti leidis inimesi, kes ei soovinud ajateenistust läbida, tuginedes tuttavatelt saadud informatsioonile ajateenistuses toimuvast ja selle mõjudest vaimsele tervisele.

R6 (õpilane_eesti): Ma ei saa minna, põlvega on jama. Aga mina ei taha ka minna, mulle ei meeldi lasta.

R3 (õpilane_vene): Mul ei ole mõtet sinna minna, sest kui mind kutsutakse siis, kui olen Saksamaal ja õpingud on poole peal, ma kaotan kõik: hariduse, õppimise. /--/ Tahaks kuidagimoodi ajateenistusest kõrvale hiilida.

R5 (semiootik): Elan ühikas ja toakaaslane rääkis, et ta käis Tapal aega teenimas. Viis kutti läks hulluks ja ma ei taha sõjaväkke minna sellepärast. Nad on praegu ravil.

2. Suhtumine välismissioonidesse

Käesolevas peatükis analüüsitakse ja antakse ülevaade, milline on küsitletute arvamus Eesti osalusest välismissioonidel ning millist mõju see avaldab missioonile läinud sõduritele ja ka nende lähedastele.

Enamasti arvati, et välismissioonidel osalemine on Eesti mainele hea, kuna see ei piirdu vaid kohustustega, vaid annab ka õigusi ja võimalusi. Mis veelgi tähtsam, see tagab NATO kollektiivkaitse põhimõtte seisukohalt suurema kindlustunde. Sellisele väiksele riigile nagu Eesti on see eriti tähtis. Missioonil osalenud rõhutasid veel seda, et välismissioonil osalemine on puhtalt poliitiline otsus ning rahva arvamusel ei ole siin eriti midagi mõjutada.

R7 (õpilane_eeesti): Eesti mainele hea ikka.

R4 (õpilane_eeesti): Kui Eesti aitab teisi riike, siis lõpuks aitavad meid ka, kui vaja.

R6 (semiootik): Rahvusvahelisel tasandil see näitab, et riik on koostöövalmis. Kui me hakkaks ajama sellist poliitikat, et me ei saada ühtegi oma meest välismissioonidele, siis see ei saadaks kindlasti positiivset sõnumit.

R2 (missioonil osalenu): See on ju poliitiline otsus. Poliitikud otsustavad, kas see on maine kujundamisele hea või mitte, missugusel missioonil osaleda, millistel mitte. Kindlasti rahval on eriarvamusi. Mõni arvab, et oleme okupandid, mõni arvab, et see ei ole üldse meie business [asi], aga küllap on keegi välja arvutanud, et seda on vaja.

Lisaks aitab missioonil osalemine kaasa ka sellele, et Eestit tuntakse paremini rahvusvahelisel tasandil ning vajadusel tullakse ka kiiremini appi. Suurt, kui mitte esmatähtsat rolli mängivad siin Eesti sõdurite tublid sooritused. Missioonil osalenud ja nende kaaslased olid arvamusel, et just tänu Eesti sõduritele on Eesti väga hea maine omandanud. Üks märk sellest, et Eesti sõdureid rahvusvahelisel tasandil hinnatakse, austatakse ja peetakse usaldusväärseks partneriks, oli Suurbritannia sõdurite osalus Eesti kaitseväe iga-aastasel lahingõppusel Kevadtorm.

R2 (missioonil osalenu): Kindlasti on Eestil hea maine, sest et ükskõik mis kontekstis räägitakse, ükskõik millisest operatsioonist – on see kusagil Afganistanis, Vahemere ääres, Somaalias – kui seal on Eesti lipp üleval, siis see on reklaamikene Eestile. Eesti on siin. Mida rohkem me lävime niimoodi, seda rohkem inimesi saab meid teadma. Ja kui mingil hetkel näiteks peaks meil olema mingi probleem, kus NATO peaks rakendama artikkel 5 ja peaks appi tulema, siis nendel vendadel ei teki üldse küsimustki, kas tulla või mitte. Eesti, ma tean, ma olin nendega koos. Väga kõva argument maine koha pealt.

R1 (elukaaslane): Ma tean, et Eesti sõduritega ollakse väga rahul välismissioonidel. Nad on distsiplineeritud, töökad ja hästi tublid, head suhtlejad.

R2 (elukaaslane): Ma arvan, et see on kindlasti Eesti mainele hea. Meie sõdurid on teadagi ka missioonidel väga-väga hinnatud, nendest peetakse seal väga lugu.

R4 (missioonil osalenu): Kui käisime esimesel operatsioonil ära ja kui nad nägid, mida eestlased suudavad, väga paljudel brittidel peale seda arvamus muutus. Enam ei olnud sellist üleolevat suhtumist eestlaste suhtes.

R1 (missioonil osalenu): Mainest – kui meil Kevadtorm hakkab, siia tuleb terve briti jalaväekompanii, osalevad Kevadtormil. Ilma Afganistanita selline asi ei oleks reaalne.

2.1. Välismissioonidel osalemise positiivsed küljed sõdurile

Osalejad nimetasid nii häid kui halbu külgi, mida välismissioonil osalemine võib endaga kaasa tuua. Kõikidest sihtgruppidest oskasid just missioonil osalenud ja nende elukaaslased näha kõige rohkem positiivset mõju sõdurile. Teades, kui oluline sõduril on tunda päris sõjaolukorda, väärtustasid need kaks sihtgruppi kõige enam välismissioonilt saadud kogemust. Osalejate sõnul ei ole Eestis teenides sellist kogemust võimalik saada.

R2 (missioonil osalenu): Kasulik on see sellele, kes teeb mingisugust lihtsamat taktikalist ülesannet, sest et siin [Eestis] ta ei mängi seda läbi, tal ei teki sellist reaalsuse taju. Kasulik on ka sellele, kes planeerib neid asju. Mis sa planeerid, kui sa ei ole seda asja ise kogenud.

R4 (missioonil osalenu): Näiteks meie reaalselt igapäevases elus, kaitsemeditsiinis ei näe selliseid traumahaigeid nagu seal. /--/ Kõik need arstid, kes on seal töötanud, nad võib-olla on 20 aastat töötanud haiglas, aga pole elus näinud selliseid vigastusi, nagu seal näevad.

R2 (elukaaslane): Kindlasti see kogemus, mis on päris hindamatu ja mida meie tingimustes ei saa.

R2 (missioonil osalenu): Ilma missioonita ja selleta oleksime justkui turvateenistus, kes pole kordagi objektile või väljasõidul käinud, vaid vaatab vaid Powerpointi sellest, kuidas varast püüda näiteks.

R7 (semiootik): Sõjaväelane olemine ei ole jutuasi, see on ikkagi praktiline tegevus. Kui inimesed istuvad ja ainult vaatavad mingeid tabeleid, siis on tegelikult vaja seda kogemust, et aru saada, mida see tähendab, mis need asjad on. Nad ei saa seda niimoodi. Nad peavadki kohapeal olema, muidu nad ei arene mitte kuhugi.

Inimestele, kes näevad ennast kaitseväelasena, on missioonikogemus karjääri tegemise mõttes hädavajalik.

R1 (missioonil osalenu): Kaitseväelastele see on asendamatu kogemus. Kohustuslik põhimõtteliselt. Muidu sa oled teoreetik, kui sa ei ole päris olukorras olnud.

R1 (elukaaslane): Karjääri mõttes on see nagu kasulik ja hea. Miks nad sinna üldse lähevadki.

R7 (semiootik): Kui sa tahad sõjaväelase karjääri teha, sa pead lahingsituatsioonis olema. Keegi ei võta sind pärast kaitseväge teenistusse.

Välismissioonil osalemine annab hea võimaluse ennast proovile panna, vaadata enda toimetulekut päris sõjaolukorras, kus on olemas reaalne võimalus, et vaenlane võib rünnata, pomm lähedal plahvatada või kaaslane raskelt viga saada. See on omaette proov kaitseväelastele, mis näitab nende ametialast valmisolekut.

R1 (missioonil osalenu): Inimesed saavad oma piirid teada. /--/ Õppustel on kõik tore, aga kui on reaalne võimalus, et keegi teeb midagi sulle vastu, mida sa ette ei tea, see paneb sulle uue perspektiivi.

R4 (missioonil osalenu): Mõned tulevad poole missiooni pealt tagasi, kuna nad ei suuda seal lõpuni olla. Saavadki teada.

R2 (elukaaslane): Saab sellist päris reaalselt sõjaolukorda läbi mängida ja ennast võib-olla natukene paremini tundma õppida, kuidas mingis olukorras käituda, kuidas suudad hakkama saada.

Mitmed missioonikogemusega inimesed väitsid veel seda, et missioonil osalemine on lihtsalt huvitav. See on teistmoodi kogemus, mitte ainult tööalaselt, vaid ka isiklikult. Näiteks piirkonnad, kuhu missioonile minnakse, on reeglina väga vaesed ja vähearenenud. Sealsetes tingimustes elades hakkavad paljud arenenud riikidest pärit inimesed kodumaist eluolu varasemast veelgi rohkem väärtustama.

R1 (missioonil osalenu): *Ta on nii mitmel tasandil huvitav ja vajalik, see missioonivärk.*

R4 (missioonil osalenu): *Sa näed teist rahvast, kultuuri. Sa näed, kui ääretult vaene on see riik. Kui sa seal ära oled, siis sa saad aru, et Eestis on ikkagi väga hea elada. On hea, et sa oled Eestis sündinud ega pea kusagil onnis ilma veeta elama, kus kanalisatsiooni ega midagi pole.*

Missioonil saadud kogemus võib olla igati kasulik ka Eesti tingimustes. Need kaitseväelased, kes on missiooni jooksul üle elanud sõjakoledusi ning näinud ränki vigastusi, on palju tugevama närvikavaga ning, kui nad satuksid tsiviiltingimustes kriitilisse olukorda, oskaksid nad kindlasti palju operatiivsemalt reageerida ning abi osutada. Kuna missioonile tuleb kokku rahvusvaheline seltskond ja toimub rahvusvaheline koostöö, annab see Eesti sõduritele hea võimaluse teistelt õppida ning oma väljaõpet täiendada ja paremaks muuta.

R4 (missioonil osalenu): *Need poisid, kes on seal olnud, kui näiteks siin juhtuks mingi õnnetus või katastroof, siis nad oskavad tegutseda, sest nad on õppinud seda, nad ei kaota pead. /--/ Seal on britid, ameeriklased. Näeb, kuidas rahvusvaheline koostöö üldse sujub. Sellepärast, et see väljaõpe on ju erinev. /--/ Ja kui on sellised kontaktid, siis sa näed teiste riikide näited, kuidas ta käitub, mida ta teeb.*

Ülaltoodud argumente mainisid enamasti vaid missioonil osalenud ja nende kaaslased. Ülejäänud sihtgruppides nähti sõduri seisukohast valdavalt ainult ühte positiivset aspekti, mida missioonil osalemine võib endaga kaasa tuua – raha. Eriti rõhutasid seda koolilapsed. Ka missioonil käinud ise ja nende kaaslased mainisid rahalist poolt, kuid nende puhul jäi see faktor kogemuste saamise varju.

R9 (õpilane_eesti): *[See võib tuua] head raha.*

R1 (elukaaslane): *Aga tädipoeg, kes sinna nüüd minemas on, ta on hästi noor, tema läheb puhtalt raha pärast. Tema ei mõtle mingeid muid asju seal.*

R5 (missioonil osalenu): *Raha on suur motivaator sõduri jaoks, ütleme ausalt.*

R3 (missioonil osalenu): *Raha mingil määral ka.*

Vene grupp erines teistest selle poolest, et seal hakati arutama, kas missiooniteenistuse eest saadav raha on ikka proportsioonis nende riskidega, millega sõdur peab kokku puutuma. Mitmele noorele ei tundunud saadav raha piisavana, et riske õigustada.

R3 (õpilane_vene): *Inimesed teenivad raha iseenda jaoks. Kui sa ei karda, et sind võidakse õhku lasta, siis mine aga. Suur risk väikse raha eest. /--/ Mu sõbra vend läks pingekolletesse, ta ise tahtis. Teenis kuu aega, talle maksti 100 000 krooni. See ei ole ju üldse raha. Seal kuulid lendasid.*

R8 (õpilane_vene): *Makstakse 15 000 eurot seitsme kuu eest. Sõltub aastmest. Seda ei ole üldse palju.*

2.2. Välismissioonidel osalemise negatiivsed küljed sõdurile

Kõige sagedamini nimetatud negatiivseks aspektiks oli missioonidel osalemise suur risk elule ja tervisele (nii füüsilisele kui vaimsele). Valdav osa uuringus osalenuist pidas missioonidel käimist väga ohtlikuks. Missioonil osalenute elukaaslastele oli oluline ka ajaline aspekt – väga pikka aega ollakse kodust kaugel.

R3 (õpilane_vene): [Võib saada] surma.

R8 (õpilane_eesti): Jäsemetest jääd ilma. Kui sul jalgu enam pole, on elu päris hull.

R2 (õpilane_vene): Moraalselt on see väga raske inimese jaoks. Võib hulluks minna.

R2 (elukaaslane): Kõik need kogemused ei ole sellised väga positiivsed ja seal on igasugu koledaid asju, mida peab nägema ja kogema. Kui tugev see inimene parasjagu on, kas see jätab mingisuguse jälje temasse.

R1 (elukaaslane): Halb on see, et see on nii ohtlik ja nad on seal nii kaua ära.

Rääkides missioonide mõjust inimese vaimsele seisundile jõudsid semiootikat õppivad tudengid aruteluni, mis vanuses inimesed üldse võivad missioonile minna. Mitmed osalejad leidsid, et väga noori inimesi ei tohiks pingekolletesse lasta (nt pakuti vanuse alampiirina 25. ja 29. eluaastat). Põhiargumendiks oli, et missioonile võivad minna vaid kogenud inimesed, kes on selleks nii füüsiliselt kui ka vaimselt valmis. Nooremas eas inimesed ei ole alati kindlad, mida nad elult tahavad, ning kipuvad olusid ebarealistlikult hindama. Semiootikud eeldasid, et nooremad inimesed on reeglina emotsionaalselt nõrgemad, kui nad seda endale ette kujutavad. Seega missioonil nähtu ja kogetu võib jätta neile terveks eluks sügava jälje. Vanemad inimesed on aga elus rohkem näinud, nad on emotsionaalselt tugevamad ja karastunud. Vanusepiirangu kehtestamine annaks ka mõtlemisega juurde. Vastuargumendiks öeldi, et nooremate inimeste puhul on eeliseks, et nad õpivad kiiremini ning missioonil ära käimine võib aidata kaasa kiiremale ametialasele liikumisele ja arengule.

R4 (semiootik): Ma arvan, et sinna [välismissioonidele] peaks minema kogemusega, justnimelt maailmakogemusega inimesed. Et sa tõesti tead, mida sa elult tahad, sa oled sellise missioonitundega, mitte lihtsalt võtta seda kui varianti mõtetes selgusele jõudmiseks. /--/ [Vanusepiirangust rääkides] ma mõtlen psühholoogilistele mõjudele. Just nendele sõjakoledustele, mida ta seal näeb. Mina ei ole kindel, et alla 25-aastane inimene on valmis selleks, kui ta näeb, kuidas tema sõber sureb seal. Selleks on sul vaja kogemust, vaimselt.

R5 (semiootik): Kui sul vanusepiirang on, siis on sul aega mõelda ja võib-olla mõelda ümber.

R2 (semiootik): Kui saata just nooremaid sinna, siis eelis on see, et noor inimene õpib kiiremini, omandab kiiremini. Kui sa saad minna välismissioonile ehk reaalsesse lahingtegevusse, pigem tuleb kahjuks see, kui see sõdur on kuskil stagneerunud 5 aastat.

Välismissioonide negatiivse mõjuna tõid uuringus osalenud välja ka missioonile läinud kaitseväelase perekonna ja lähedaste pidevat muretsemist tema pärast. Mitmed fookusgruppivestluses osalejad mainisid, et missioonisõduri perel on alati oht pereliiget kaotada. Teatud juhtudel võib ta osutada ainukeseks perekonna ülalpidajaks. Kuigi missioonil käinute elukaaslaste sõnult oleksid nad eelistanud vähem murelikku elu, saavad nad siiski aru, et missioonil osalemine on poliitiliselt vajalik ja

sageli on see esmatähtis kaitseväelastele endile. Teatud juhtudel on tegemist inimese kutsumusega, millega lähedased peavad leppima.

R1 (elukaaslane): Tema elu on seal ikkagi ohus ja seal on palju ohtlikum kui siin, Eestis, sõdur olla. /--/ Poliitiliselt ma saan aru, miks see vajalik on, aga inimlikult... Muidugi nad ise tahavad sinna minna, keegi ei sunni, nad on ise selle valiku teinud. Aga lihtsalt lähedastele see on raske.

R3 (õpilane_vene): Mulle tundub, et see ajab hulluks kõiki sugulasi, rikub nende tervist, kuna nad kõik muretsevad. Naine, ka lapsed, kui nad juba saavad aru, mis asi see on. /--/ Sinna reeglina lähevad mehed. Üldjuhul on ta pere ülalpidaja. Loomulikult, et on oht seda inimest kaotada.

R3 (õpilane_vene): Mul on naaber, eestlane, tal on naine ja laps, viieaastane tütar. Ise on ta kolmekümne ringis. Ta käib pidevalt pingekolletes. Ta räägib, et see on tema kutsumus, et ta on lapsepõlvest saadik unistanud kaitsevälase ametist.

R3 (semiootik): Kui sul on missioonitunne, siis see toob sulle rahuldust, ükskõik, milliste kogemustega sa tagasi tuled. Sa tunned, et sa oled seda missioonivajadust täitnud.

Huvitav on asjaolu, et missioonil osalenute grupis mindi välissmissiooni negatiivsete mõjude küsimuselt sujuvalt üle teistele teemadele. Siinkohal pole teada, kas nad lihtsalt ei soovinud sellest rääkida või näevad rohkem positiivseid mõjusid ja seetõttu ei olnud sel teemal midagi öelda.

Teema lõpetuseks küsiti koolilaste ja semiootikat õppivate tudengite käest, kas nad ise sooviksid missioonil osaleda. Enamasti anti sellele küsimusele negatiivne vastus. Semiootikud vaatasid asja realistlikult. Kui võtta arvesse eelnevalt räägitut, siis mõned kooliõpilaste jaatavad vastused tunduvad kohati olevat läbimõtlema või hoopisolevad.

R1 (õpilane_eesti): Kindlasti ühe korra prooviks ära.

R7 (õpilane_vene): Kui ei õnnestu ühtegi ülikooli sisse astuda, siis ma läheks. Ma olen selle peale mõelnud aasta tagasi. Kui ma ei otsusta, kuhu õppima lähen, lähen sõdima. Mitte midagi ei hoia ju kinni.

R8 (semiootik): Kindlasti mitte sõjalisel missioonil. Kui on teist tüüpi, sellised ÜRO-ga seotud rahuvalve programmid, siis miks ka mitte.

R7 (semiootik): Mina kindlasti ei läheks. Esiteks, see on kutselistele sõjaväelastele. Teiseks, isa on mulle piisavalt rääkinud. Ma tean, et minust kutselist sõjaväelast ei saa. Mul ei ole seda vaja, ma ei lähe sinna. See ikkagi mõjutab sind terve elu. Jälg jääb terveks eluks.

3. Uku Suviste muusikavideo „Võitmatu“

Järgnevalt vaatasid vestlusgrupis osalejad Uku Suviste muusikavideot „Võitmatu“. Telefoni teel tehtud süvaintervjuude puhul paluti vastajatel seda teha vahetult enne intervjuu toimumist. Video vaatamisele järgnes diskussioon, kus arutati videoloo sisu, sõnade, muusikalise tausta, eesmärgi, loo esitaja ning Kaitseministeeriumi osaluse üle selle video valmimisel.

3.1. Esimesed emotsioonid ja meeldejäänud detailid

Pärast video vaatamist küsiti osalejailt, mis olid nende esmased emotsioonid videoga seoses ja mis jäi kõige rohkem meelde. Erinevatele inimestele jäid meelde erinevad detailid. Sihtgrupiti saab eristada vaid missioonil osalenud kaitseväelasi. Selles fookusgrupis osalejad oskasid läheneda videole professionaalsest aspektist ning märgata detaile, mida tavavaataja ei pruugi teada ning seega ka tähele panna.

R1 (missioonil osalenu): Video on täielik „fail“ [ebaõnnestumine]. Talibani hävitaja pommitab. Täielik nonsens. Hävitaja lendas üle ja Uku lendas õhku. /--/ Professionaalselt on hästi raske jälgida seda, tekivad küsimused, miks see pomm seal plahvatas. Tavaline inimene ei saa sellest aru.

Teine oluline joon, mille alusel saaks hindajate reaktsioone eristada, on vastaja sugu. Enamik vestluses osalenud naisterahvaid pani tähele eelkõige video emotsionaalset poolt, näiteks seda, mida loo kangelased võivad tunda erinevates videos näidatud olukordades. Naised pöörasid märksa enam tähelepanu ka sellele, et videokangelased olid vast abiellunud, naine oli lapseootel jne.

R1 (elukaaslane): Pisarad tulid kurku. Muusika pool ei meeldinud, siukest muusikat ma ise väga ei kuula. Aga see video oli selline südamlük, kurb. /--/ Alguses pulmade koht oli ilus ja armas. Siis lapseootel naine. Siis, kui ta seal viga sai, kui see plahvatus oli.

R2 (elukaaslane): Mulle isiklikult meeldis kõige rohkem see, et see ei keskendunud niivõrd sellele sõjategevusele, kui kõik need emotsioonid ja see, mida inimesed seal kogesid. Et mida sõdurid parasjagu tundsid ja mida lähedased. /--/ See plahvatus jäi meelde, siis see pulmamoment jäi meelde, naine oli suure kõhuga. Nende kohtumine jäi meelde.

Huvitav on, et erinevatest sihtgruppidest naised panid tähele ühte üsna spetsiifilist momenti – videolõiku, kus poksiringis peakangelane sai vastaselt löögi ja näidati väga detailselt verd.

R4 (semiootik): Taipoks. Siis veri lendas, see oli aegluubis.

R1 (elukaaslane): Üks detail, mis meelde jäi, kui tal poksiringis veri lendas.

Paljude osalejate jaoks osutus kõige meeldejäävamaks momendiks plahvatus. Eriti panid seda tähele kooliõpilastest noormehed.

R3 (õpilane_vene): Plahvatus. Kogu iva on ju selles. See on tipphetk. Plahvatus on toimunud ja seejärel hakkad mõtlema, kuidas asjad võiksid kulgeda, kui seda plahvatust poleks.

R2 (õpilane_eesti): See plahvatus oli hea.

3.2. Peamine sõnum

Osalejate nägemus video peamisest sõnumist osutus väga erinevaks. Sagedane oli olukord, kus üks osaleja nimetas diskussiooni käigus mitu sõnumit, üks tulenes teisest ja nad olid omavahel seotud.

Üldkokkuvõttes võib eristada kolm peamist tõlgendust, mida uuringus osalejad põhilise sõnumina välja tõid.

Esimene tõlgendus tulenes muusikavideo nimetusest „Võitmatu“ ning ühtlasi ka sellest, mida tähendab olla võitmatu. Selline arusaam põhisõnumist oli rohkem levinud meessoost osalejate seas. Seda, mida tähendab võitmatu, ei arutatud mitte ainult sõjaolukorra tingimustes, vaid ka üldisemas kontekstis.

R1 (missioonil osalenu): Sõnum on see, et [peategelane on] võitmatu – kukub maha, aga tõuseb püsti ülesse ja suudab edasi tegutseda ja olla.

R8 (semiootik): See on kangelaslik. See, kui sa satud kuhugi, saad kannatada, jääd alla.

Lõpuks tuli see välja, et võitmatu on see, kes ei anna kunagi alla.

R6 (õpilane_eesti): Et peab alati lõpuni võitlema, ei tohi alla anda.

R5 (õpilane_vene): See, kes kunagi ei anna alla, võidab.

R1 (elukaaslane): Sõnum oligi kogu aeg see, lõpus seda ütles Pertelson ja algul Justin Gatlin, mis tähendab olla võitmatu. Läbi lapsepõlvepildi ja poksimise seda saab niimoodi üle kanda. Et kuidas sa seal toime tuled ja vastu pead kõigele. Üks asi on see, et on perekond. Teine asi on need kogemused, mida sa oled juba saanud. Et kas lapsepõlves oled püssiga mänginud.

Teised nägid muusikavideos toetussõnumit missioonil osalejate perele ja lähedastele, st nendele, kes muretsesid missioonile läinud kaitseväelase pärast kordi rohkem kui kaitseväelane ise, kes igatsevad ja ootavad. Teades, kui ohtlik on missioonil teenimine, ning aimates ka seda, et risk elu kaotada on välismissiooni oludes palju kõrgem kui Eestis, peavad missioonil osalejate lähedased olema väga tugevad ning valmis ka halvimateks juhtumiteks. Üks missioonil osalenu pakkus lähedastele mõeldud toetussõnumist välja veel ühe eraldi variandi – naised, kelle elukaaslane või abikaasa on missioonile läinud, peaksid suutma sellel perioodil nende suhteid säilitada ning mehe tagasituleku ära ootama.

R2 (missioonil osalenu): See sõnum oli see, et meie inimesed käivad kusagil, teevad midagi, aga kodus ootab neid keegi. Tõi sellise väikse emotsiooni sisse, et pered ootavad. Paljud pered kaotavad ka seal. Toetame neid, kes kaotavad.

R4 (missioonil osalenu): Seal oli ju kirjutatud lõpus – missioonil osalenud sõdurite perede toetuseks, heategevuseks Carolin Illenzeeri Fondi jaoks raha. Heategevuse eesmärgil./--/ Või teine sõnum – naised, ikka oodake ära, ärge jalutage minema. Siukest asja juhtub väga palju.

R1 (elukaaslane): See on Eesti sõduritele toetuseks, missioonil olnud ja olevatele peredele mõeldud, nende jaoks tehtud. Sõnum, mis seal oli, et lähedastele see on muidugi raske, nagu seal samas videos. Ta abiellus ja on lapseootel, aga oht, et sa võid oma mehest ilma jääda, on reaalselt olemas. Aga pere on see tugi, mis on oluline sõduritele, kes seal kaugel aega teenivad.

R2 (elukaaslane): Ilmselt elukõige äkki lähedastele, ma arvaks. Ja kindlasti sõduritele endale, et nende moraali kõrgel hoida.

Nagu näha, on missioonil osalejate perele ja lähedastele mõeldud toetussõnum tihedalt seotud missioonisõdurile endale mõeldud toetus- ja julgustussõnumiga. Mitmed fookusgrupis osalenud arvasid, et juba teadmine, et kodus sind oodatakse ja sinu pärast muretsetakse, annab sõdurile jõudu ja aitab rasketes tingimustes paremini toime tulla. Ohtlikes sõjatingimustes on taoline emotsionaalne tugi väga vajalik. Toetussõnumite eesmärk oli näidata missioonil viibimisega seotud emotsionaalset

poolt – kuidas inimesed end seal tunnevad, mida nad seal üle elavad, millega peavad hakkama saama.

R1 (elukaaslane): Kõik, kes missioonile lähevad, nad ju ise teavad ka, kuhu nad lähevad, et seal on kõik need ohud jne. Aga seda nad tunnevad sisemiselt, et pere on see tugi, et sa mõtled neile ja see aitab sul paremini toime tulla.

R2 (elukaaslane): Ehk see põhisõnum oligi see, et näidata, mida inimesed seal üle elavad, et seal sõjas ei ole lihtsalt, et üks sõdur, teine sõdur. Neil kõigil on pered, neil kõigil on oma emotsioonid, ilmselt need, kes neid koju ootavad. Mida see kõik tähendab. Selline väga julgustav sõnum oli seal muidugi ka. Seal alguses, ma ei mäletagi, kes täpselt, keegi seal ütles julgustavat sõnumit ja lõpus oli ka videoväliselt veel.

R4 (semiootik): Need laulusõnad viitavad pigem sellele, kuidas see mees igatseb seda naist.

R6 (õpilane_eesti): Äkki see on mõeldud selleks, et need eestlased, kes on välissmissioonil, kindlasti kuulavad hea meelega. Nagu nendele pühendatud lugu. Äkki aitab natuke kaasa. Tegelikult, kui Eestist kaugel olla, siis sellised asjad aitavad kaasa.

Märkimist väärib, et vene kooliõpilased tõlgendasid muusikavideo sõnumit ning ka videoklippi iseenesest hoopis teistmoodi kui osalejad ülejäänud neljast grupist. Kui viimased kaldusid arvama, et videoloo peakangelane siiski jäi ellu ja lugu lõppes õnnelikult, siis venekeelses grupis valitses arusaam, et sõdurist kangelane hukkus plahvatuse tagajärjel. Sellest tulenevalt on vene koolilaste arvamus ja kommentaarid video peamise sõnumi kohta pessimistlikumad ja natuke teise suunitlusega kui ülejäänutel. Grupis pakuti sõnumina välja esiteks seda, et oma elu tuleb väärtustada ning mitte riskida asjatult. Teiseks, ei tohi mõelda egoistlikult vaid oma soovidele, peab arvestama ka lähedaste omadega, pidades meeles tehtud otsuste võimalikke tagajärgi. Sõnumi kolmanda interpretatsioonina toodi välja mõte, et ei ole vaja üldse sõdida.

R6 (õpilane_vene): Et tuleb väärtustada oma elu.

R7 (õpilane_vene): Ettevalmistus ei ole alati esmatähtis. Oletame, sa oled täiesti valmis, kui vaenlasväed lähenevad, aga sind tapetakse lennukist hetkega. Ja ongi kõik.

R2 (õpilane_vene): Mulle tundub, et mõte on selles, et kui lähed sõdima, on vaja mõelda mitte ainult oma soovidele. On vaja mõelda ka nendele, kes sinu pärast muretsevad, sellest, et sa teed nendele haiget ja ilma sinuta on neil väga raske.

R5 (õpilane_vene): Kui sa lähed pingekoldesse sõdima ja kui sul on näiteks juba laps olemas, siis sa pead mõtlema tema peale, et see on osa sinust. Ei saa minna niisama, teades, et sul on naine ja laps, perekond. Ja kui sina hukud, kuidas nemad hakkama saavad. Neil saab väga raske olema.

Leidus ka osalejaid, kes ei näinud muusikavideos üldse mingit sõnumit või see sõnum jäi väga segaseks. Üks osalejatest tõlgendas seda lugu lihtsalt kui mõjutamist.

R9 (õpilane_eesti): Ei olegi sellist ühtset mõtet. See on selline üldine video, mida mujal maailmas on juba palju tehtud. Et kuskil oled, kuskil sõdid ning keegi ootab sind koju.

R3 (semiootik): Meie peamine kommentaar või pigem küsimus ongi – kellele ta oli mõeldud? Mis ta eesmärk oli, see jääb segaseks.

R8 (õpilane_eesti): See on mõjutamine. Tegelikult see ei ole kohustus riigi ees, kui sa sõdid ei tea kus, ei tea mille eest.

Pärast video vaatamist tekkis nii eesti- kui venekeelses gümnaasistide grupis diskussioon, miks üldse välismissioonile minnakse. Enamjaolt arvati, et raha pärast. Samuti pakuti välja, et otsustavaks faktoriks võib kohati olla meeste loomus – tahe riskida ja ennast proovile panna.

R8 (õpilane_eesti): Isekus. Kui sul on naine ja laps, võib-olla ei peaks sinna minema. Aga samas, kui sul tööd ei ole, võib-olla see on isegi alternatiiv.

R3 (õpilane_vene): Mehed on ju riskialtimad. Kui sa ei riski, milleks siis elada. /--/ Kui anda nõusolek millegi ohtliku tegemiseks, siis alati ei saa sellest elusana välja pääseda. Loomulikult muretsetakse palju, lähedastel inimestel võivad tekkida tervisehäired.

R7 (õpilane_vene): Inimese sõltuvus rahast on midagi muud kui inimese sõltuvus isamaast, lipust, isamaalisusest. Probleem seisneb selles, et minnakse raha pärast.

3.3. Süžee ja ülesehitus

Muusikavideo süžee ja video ülesehitus said väga palju kriitikat peaaegu kõikides sihtgruppides. Suurimad kriitikud olid semiootika tudengid ja koolilapsed. Seevastu uuringus osalenud kahele naisterahvale, kelle elukaaslased olid missioonil osalenud, muusikavideo väga meeldis. Missioonil osalenud ise nägid muusikavideo juures positiivseid ja negatiivseid külgi umbes sama palju.

Rahulolematust tekitas, et nii lugu kui video oli ebaoriginaalne, klišeelik, kohati ebarealistlik. Väidetavalt on sellelaadseid projekte nii Eesti kui ka välismaa muusikaturul juba päris palju tehtud.

R6 (semiootik): See oli üsna tavaline lugu. /--/ Selline kliše.

R9 (õpilane_eesti): Alati see ei lõpe nii, nagu seal oli, et inimene jääb ellu. Kuidagi liiga ilus.

R8 (semiootik): Sisukamad laulusõnad ja videostsenarium [võiksid olla]. Jäi mulje, et on vaadatud palju filme või Ameerika analoogseid sõdurivideoid ja võetud lihtsalt sellised väga ikoonilised näited.

R2 (semiootik): Kui see oli suunatud perekondadele, kes on siis kodus, ootab tagasi oma lähedasi, siis võib pigem keskenduda sellele, et neid perekondasid on palju, perekonnad on erinevad, mitte et meil on üks klišeelik peremudel. Et on ka teistsuguseid perekondi, näiteks vanemad ootavad lapsi.

R7 (semiootik): Eesti mees poksib taimaalasega. See oli kõige tüüpilisem, selline võitlusspordi motivatsioonikoht. Lüüakse põrandale ära – see oli nii veider. Kuna ma olin neid videoid päris palju näinud, see oli kõige kehvem moment, mida on üritatud järgi teha.

Teine oluline moment oli muusikavideos esinev ebakõla, hägusus, lõpuni ütlemata jätmine. Kõik see tekitas vastuolulisust ning raskendas loo sõnumist arusaamist. Üks sellistest momentidest oli näiteks video lõpuosa, kus näidati vaatajate suunas seljaga, kaljupanga äärel seisvat sõdurit ning temast kaugemal seisvat naist lapsega. Nimetatud moment jäi osalejatele väga segaseks ning tekkis vastakaid arvamusi. Kas see peaks tähendama, et peakangelased said kokku ja kõik lõppes õnnelikult? Või see tähendab, et mees on hukkunud ning need on tema mälestused, sarnaselt näiteks stseenidega tema lapsepõlvest, mida samuti mälestustena video jooksul näidati? Või äkki see on hoopis teine kaitsevaelane, kes tuli teatama naisele halbu uudiseid tema abikaasa kohta?

R1 (elukaaslane): Noormees läks missioonile ja siis ta sai seal viga. Lõpus oli naine lapsega. Sellest ma ei saanud aru, kas see oli seesama mees või oli see, kes tuli teatama, et mehel on halvasti, et ta sai viga. Kas see oli Uku Suviste ise või see mees, kes tuli teatama, et õnnetus juhtus?

R1 (semiootik): Imelik koht – mees seisis kusagil eemal, naine mäletas seda mees. Võib-olla tuli mingi hing. /--/ Äkki sai surma hoopis?

R3 (semiootik): Samuti see koju tulemine, saabumine, mis lõpu poole oli, mis jäi samuti kahtlaseks. Ma arvan, et seal oli mõeldud, et see oli hiljem, et ta oli ära ja siis ta toibus. Kuna seal vahepeal toimusid ka mingid meenutused, siis vabalt võiks olla mingi muu hetk. Et ongi, et nüüd sai vigastada ja sureb ära ja nüüd ta meenutab mingisuguseid asju.

Asjaolu, et lõpplahendusest võib jääda mulje, et sõdur sai plahvatuses surma, ei tulnud kindlasti põhisõnumi edastamisele kasuks, ükskõik, millist põhisõnumit siin oleks mõeldud. Kui see video oli toetuseks missioonil osalevate sõdurite perele ja lähedastele, siis sellisel juhul video tekitab heal juhul arusaamatust, halvimal juhul aga lausa hirmu missioonide ees.

R5 (õpilane_vene): Miks nad [muusikavideo tellijad] selle video üldse vastu võtsid? Kui mina seda vaatasin, siis ta pigem oli eemaletõukav. Seal näidatakse, et inimene on surnud, naine jäi temast ilma, laps jäi ka isast ilma. Tuleb välja, et video peaks rohkem eemale tõukama.

R7 (semiootik): Esimese minuti jooksul lastakse see vend õhku. Ja pärast seda näidatakse, et tal on väga tore laps, et tal on ju laps ka.

R3 (semiootik): Kui ta vaatab pilti ja teda lastakse õhku, kuidas see üldse motiveerib, keda see lohutab?

Arvati, et videolugu ei ole ka missioonile minevale või missioonil olevale sõdurile julgustavaks sõnumiks. Seda meelt olnud osalejad tõid põhjenduseks, et surma saamine on kõige kehvem motivatsioon, mida üldse saaks välja mõelda. Mis puudutab missioonil osalenuid endid, siis nemad ei arvanud, et lugu võiks sihtida sellele, et sõdurile julgustavaks sõnumiks olla. Kaitseväelaste arvates ei olnud videos midagi, mis võiks sõdurile meeldida ja teda julgustada.

R1 (missioonil osalenu): Sõdurile see video ei jõua kohale. Sõdur Afganistanis vaatab seda, naerab ja läheb edasi. Teda see jätab täiesti külmaks. Ma ei näe, et see oleks sihtgrupp. /--/ Seal ei ole midagi sellist, mis sõdurile meeldiks.

R4 (missioonil osalenu): See on rohkem ühiskonnale, sõdurit see küll ei julgusta. Seal ei ole midagi sellist, mis julgustab.

R1 (semiootik): Kui ma oleks mees ja oleks pidanud minema missioonile, siis ma ei läheks. See ei motiveeri, ma saan surma seal ja lõpuks näitabki, et naine ootab, mingi mees. Nad ei olegi koos, vaatavad üksteisele otsa.

R1 (õpilane_vene): Seal ei ole ju mitte mingit toetust sõdurile. Rääkida sellest, et inimene on kaotanud kõik. Kas see on selleks, et me läheksime sõjaväkke ja kaotaksime kõik?

Naissoost semiootika tudengid pakkusid välja enda arvates parema lahenduse, mis oleks rohkem toetav nii missioonile läinud sõduri lähedaste kui ka sõduri enda jaoks. Neis tekitas küsimust, et kui sõnum oli suunatud just perede toetamisele, milleks siis oli vaja tuua sisse võitlussport. Palju parem oleks näidata pigem soojust ja südamlikkust, kokkusaamisele eelnevat ärevust ja järgnevat rõõmu, siirust.

R3 (semiootik): Nii halb on see, et kui ta [sõdur] vaatab seda pilti, siis kaotab tähelepanu. See absoluutselt ei toeta, ei motiveeri, ei anna kindlust, et ta tagasi tuleb. Võiks olla vastupidi, et kui ta hakkab taastuma, siis ta näitab seda pilti, et pere, et näeb naist uuesti. Kindlasti mitte see, et ta hetk vaatab seda pilti, unustab ennast ära ja siis lastakse ta õhku.

R4 (semiootik): Kui see video on suunatud kui kaastundeavaldus nendele peredele, siis on selle loo jutustamine kuidagi valesti üles ehitatud. Võiski näidata, kuidas pered igatsevad, kuidas laps jookseb ema juurde, et millal isa tuleb. Kuidas nad Skype'is suhtlevad. Mitte tuua võrdlust spordi ja sõjaväe vahel. Neis on kindlasti võitluse moment sees, aga see ei lähe selle ideega kokku, et on perekond.

Ka juhul, kui video sõnumiks oli rõhutada, et peab olema võitmatu, ei tohi alla anda ja peab lõpuni võitlema, ei olnud videosüžee sõnumit toetav. Üks osalejatest mainis, et oli oodanud hoopis teistsugust lahendust.

R1 (missioonil osalenu): Minu jaoks jäi see põhisõnumi väljatoomine nõrgaks. Ta oleks ikka pidanud püsti tõusma ja võitlema. Ta ei olnud piisavalt võitmatu. /--/ Pildis minu jaoks jäi see nõrgaks, see sooritus. Et kaaslased ta ära tassisid. Mina oleks oodanud, et ta tõuseb ülesse ja võitleb.

Palju küsimusi tekitas ka asjaolu, miks sõdur plahvatuse ajal üksinda oli. Vähe sellest, et antud hetk oli arusaamatu, lisaks tegi see video vähem usutavaks ja ebarealistlikuks.

R2 (elukaaslane): Kus teised sõdurid seal alguses olid? Kui plahvatus oli ära, siis nad kõik justkui tekkisid, aga alguses neid ei olnud üldse näha. See nagu korra minus tekitas segadust, et miks neid enne ei olnud seda meest seal toetamas.

R6 (õpilane_eesti): Kui oleks rohkem sõdureid, oleks reaalsem.

R4 (õpilane_eesti): Võiks rohkem päris sõja moodi olla. Mingid tüübid ei satu kuhugi keset kivihunnikut sinna asju üles panema. Ja päris üksinda sinna ka ei jäeta, rohkem oleks pidanud neid sõdureid olema.

Palju kriitikat pälvis video autorite püüdlus panna sisse väga palju erinevaid osi. Eriti häirivaks osutus see semiootikat õppivate tudengite ning eestikeelsete õpilaste jaoks. Nende arvates muutis see video segaseks ning peamisest sõnumist arusaamise raskemaks. Osalejad oleksid eelistanud, et süžee keskenduks ühele konkreetsele liinile ning poleks nii tükeldatud. Üks osalejatest isegi võrdles muusikavideot mõne seriaali tutvustusega, kus paari minutisse tahetakse panna kogu seriaali sisu.

R3 (semiootik): See on liiga ära tükeldatud. Alguses see keskendub sõjaloole, siis sa mõtled selle pereloo peale ja siis järsku on sul mingisugune poiss, kes ilusates tuledes tantsib ja laulab seda lugu. Kuidagi nõrgaks jääb kogu see laul, kogu see sõnum, kogu see ülesehitus. /--/ Ühtne liin puudub. Siin on pandud väga palju erinevaid osi sisse, poolikud liinid ja see ei lõpe mitte kuidagi ära.

R6 (õpilane_eesti): Üks süžee võiks olla.

R8 (õpilane_eesti): Ühte videosse oli tahtnud liiga palju asju koondada.

R6 (semiootik): Panid palju erinevaid juppe kokku, mis annaks palju erinevaid emotsioone edasi, aga võiks rohkem üksnes sõdurile ja perele [keskenduda].

R7 (semiootik): Võiks mitte üritada panna nii palju asju ja erinevaid emotsioone kokku, vaid keskenduda ühele emotsioonile ja seda korralikult esile tuua.

Enamik uuringus osalenuist suhtus üsna skeptiliselt videos olnud stuudiolõiku. Nende arvates oli see üleliigne ja ei olnud üldse arusaadav, miks antud osa sinna pandi. Paljude arvates oleks palju parem, kui videos oleks järgitud stiililiselt ühtset joont.

R6 (õpilane_eesti): Seda stuudios võiks küll mitte teha, need lõigud küll ei anna inimestele väga palju elujõudu juurde. Oleks võinud ühe teema juurde jääda.

R7 (õpilane_vene): Klippi võiks teistmoodi teha. Näiteks minna sinna kõrbesse, Afganistani, filmida kõrbe, mängida seal kitarri. See oleks parem, kui laulda kusagil stuudios, selline glamuurne poiss.

R5 (õpilane_vene): Kõigepealt me näeme seda inimest sõjaväe riietuses, kohe selline tõeline mees. Ning järgmises kaadris ta hüppab ekraanile, selline moenarr.

Mitmed osalejad panid tähele video eestilikkust, mis oli selle juures kindlasti suureks plussiks. Missioonil osalenuite vestlusgrupis tekkis arutelu, millises Eesti paigas ja kuidas on see video filmitud. Paljud arvasid, et vaatamata mõningatele puudujääkidele on see Eesti video kohta väga hea saavutus. Kiideti ka operaatori tööd video filmimisel.

R6 (õpilane_eesti): Meeldis, et olid eestlased. Oli näha, et Eesti sõjaväelaste riietus. Ma arvan, et tehti päris palju tööd sellega.

R2 (missioonil osalenu): Kaitseväämundreid näidati. /--/ On kenasti lahendatud, tore video.

R2 (elukaaslane): Esimeseks emotsiooniks oli ilmselt see, et oli väga hästi tehtud Eesti video kohta. Päris professionaalselt oli üles ehitatud.

R4 (semiootik): Ma loodan, et suurem osa [toetusrahast] läks operaatorile.

3.4. Laulu sõnad

Mis puudutab loo sõnu, siis kõikides gruppides valitses üksmeel – mitte keegi vestluses osalenuist ei pannud sõnu eriti tähele. Põhitähelepanu oli pildil. Sõnade kohta ei osanud keegi midagi muud öelda, kui vaid seda, et need olid sisutühjad, ei eristunud millegi poolest ning sellepärast ei jäänudki meelde. Peale võtmesõna „võitmatu“ ning Justin Gatlini ja Gerd Kanteri julgustavate sõnade alguses ja lõpus ei suutnud mitte keegi midagi meenutada. Venekeelses grupis võis probleemiks olla ka asjaolu, et sõnadest lihtsalt ei saadud aru, kuna laul oli eestikeelne.

R1 (semiootik): Mina üritasin sõnu jälgida, aga ei tulnud välja.

R7 (semiootik): Sõnad kadusid ära, seal ei olnud mitte midagi, nad ei pannud kuulama. See laul ei olnud midagi sellist, et ta oleks eriline.

R1 (elukaaslane): Ma kohe ütlen, et seda muusikat ma muidu ei kuula. Kui ma seda videot vaatasin, siis ma rohkem läksin sinna pildimaailma. Ma nagu sõnu nii väga ei kuulanudki.

R2 (elukaaslane): Ma vaatasin ainult videot, ma ei mäleta küll. „Võitmatu“ oli see pealkiri, aga mis seal täpselt sõnad olid, ma ei mäletagi.

R7 (õpilane_vene): Nagu vist paljud siin olijatest, suures osas ma ei saanud sõnadest aru.

R3 (õpilane_vene): „Võitmatu“. Nii kaua, kui laul kõlas, saime aru, mida see tähendab. Ülejäänud läks kõrvust mööda.

R1 (missioonil osalenu): Kerge muusika, refrään jääb kordama. Selline kerge muusika on niigi hea saavutus. Võib-olla ka see, et mina jälgisin pilti nii palju, et ei pannud sõnu üldse

tähele. Kui vaataks ilma pildita, võib-olla kuulaks sõnu rohkem. Aga kui enda arvates sõnadest mingit sügavat sisu ei tule, siis lasen nad kõrvast mööda lihtsalt.

Ühele osalejale jäi mulje, et laulusõnad ei sobinud video süžeele kokku. Sõnad viitasid pigem armastusloole, kus peateemaks peaks olema igatsus, südamlikkus jne, aga videos näidati plahvatust, poksimist ja verd.

R3 (semiootik): *Samas, kui ma ei oleks seda videot näinud, vaid oleks ainult laulu kuulnud, siis mina arvan, et ma ei oleks seda seostanud nende olukordadega, mis seal [videos] olid. Vaid tuleb pigem mingi armastuse teema ette ja „võitmatu“ – et ma võitlen su nimel ja armastus jääb püsima. Siuke teema. Elu sees ma ei oleks pannud seda kokku selle videoga, mida ma hetkel nägin.*

3.5. Muusika

Muusika poole pealt olid mõned vestlustes osalejad arvamusel, et see on täiesti sobilik ja midagi paremat nad välja pakkuda ei oskaks.

R2 (elukaaslane): *Jah, see [muusika] mulle meeldis. Ma jälle täpselt seda viisi ei mäleta, aga ta oli selline sobilik, võimsa refrääniga. Sobis kokku küll.*

R6 (õpilane_eesti): *Muusika peabki selline olema, pehmem. Neile [missioonil osalejatele] meeldib, muidu nad kogu aeg tulistavad seal.*

Oli ka neid, kellele muusika tundus olevat ebasobilik, ning neid, kes lihtsalt ei osanud video muusikalist poolt hinnata, kuna see muusika ei olnud nende maitse. Siinkohal jõudsid paljud vestluses osalenutest järeldusele, et kõigile sobivat muusikat oleks ebareaalne leida, kuna igal ühel on oma muusikaline maitse. Üldjoontes aga arvati, et muusika sobib video süžeele kokku ning annab ka loo sõnumi edasi.

R5 (missioonil osalenu): *Ta läheb minu muusikalistest maitsetest mööda.*

R4 (missioonil osalenu): *Ma ei kuula sellist muusikat üldse.*

R1 (elukaaslane): *Sobis süžeele. Ma ise kuulan natuke raskemat muusikat, rokki. /--/ Ma arvan, et igaühel oleks oma vastus, mis muusika seal võiks olla ja sobiks samamoodi selle pildiga kokku. /--/ Selle sõnumi saab ju teistsuguste muusikastiilidega ka üle anda.*

Mõned osalejaist, kes ei pidanud muusikat sobilikuks, pakkusid ka oma versiooni, milline video helitaust võiks olla.

R5 (missioonil osalenu): *Minu arust, mis siin loeb, ongi muusikaline maitse kõigest. Mina ise oleks sinna soovinud rokilikku, natukene sinna kanti.*

R7 (õpilane_vene): *Oleks parem, kui oleks klassika, nagu näiteks O fortuna.*

R3 (õpilane_vene): *See on nagu Eurovisiooni laul. Näiteks Metallica oleks parem.*

3.6. Esitaja

Uku Suvistet sellelaadse video jaoks sobivaks esitajaks pidavad inimesed olid vähemuses. Vaid mõni üksik inimene arvas, et Uku esinemisstiil ja väljanägemine olid antud suunitlusega muusikavideo jaoks sobilikud.

R1 (elukaaslane): *Ta ise tundus selline treenitud poiss. /--/ Kindlasti, kuna ta nõ laiaadele massidele läheb peale, selles mõttes hea valik. Kui võtta mingi vähe tuntud, mingi rokkar, see ei oleks võib-olla jõudnud või meeldinud kõigile.*

R2 (elukaaslane): *Jah, ma arvan küll [et esitaja oli sobilik]. Tundus, et laulis väga hingega.*

R2 (missioonil osalenu): *Uku sobis küll selle jaoks.*

Paljud aga arvasid, et Uku Suviste ei olnud kõige õigem valik, et missiooniteemalist lugu esitada. Viljandi õpilaste grupis öeldi seda väga ühehäälselt ja ka semiootika tudengid olid üsna kriitilised antud küsimuses. Mõne osaleja sõnul oli Uku Suviste tõttu terve muusikavideo idee rikutud.

R7 (semiootik): *Kõige selle tipuks on vahepeal selline peen laulja, kes veidralt rusikaga teeb [näitas erinevaid liigutusi rusikaga]. See solisti koht on ikkagi nii kole.*

R7 (semiootik): *See solist küll ei toetanud [sõnumi edasi andmist], nagu üldse. Siuke lakutud armastuslugu.*

R5 (semiootik): *Mis motivatsioon on minna välissmissioonile, kui sellised laulavad?*

R4 (õpilane_eesti): *Uku Suviste lõigud vahepeal rikkusid [üldpilti], vehkis oma käega.*

R3 (õpilane_vene): *Kõik algas lahedalt: plahvatus, mälestused. Aga see [Uku Suviste] stseeni osa... [tegi halvustavat nägu ja jättis lause pooleli]*

Missioonil osalenute grupis tekkis diskussioon, miks just Uku Suviste esitajaks valiti. Paljudele jäi see arusaamatuks. Jõuti järeldusele, et Uku Suviste peamine kuulajaskond on teismelised tüdrukud ning võib-olla ka vanemad naisterahvad. Vaevalt, et kaitseväelastele Uku oleks meeldinud. Soovitusena pakuti välja, et järgmisel korral võiks kõigepealt määratleda kindla sihtgrupi, kellele videolugu suunata, ning sellest lähtuvalt valida solist, kes on määratletud sihtgrupi jaoks kõige sobilikum.

R1 (missioonil osalenu): *Kõigepealt võetakse sihtgrupp, kellele see lugu tahetakse suunata. Siis võetakse sellest sihtgrupi vahemikust, kes neile kõige rohkem meeldib. Minust see läheb sihtgrupina mööda. Ma arvan, et see [sihtgrupp] on 12-16-aastased tüdrukud, kelle jaoks Uku on väga popp, ja tundub, et neile oligi fokusseeritud. Ma ei tea, kes see sihtgrupp läbi tootja poole oli. Mulle see jääb segaseks.*

R1 (elukaaslane): *Ma arvan, et Uku Suvistet muusika poolest kuulavad päris palju nooremad. Päris teismeliste meeldib. Aga meeste koha pealt ma ei oska öelda. Need sõduripoisid, kui palju nende hulgas Uku Suviste austajaid on? Ma kahtlen selles, kas neid on väga palju. Aga kindlasti nende naised kuulavad võib-olla ka. Vanemad, võib-olla emad näiteks.*

Missioonil käinute arvates oleksid just nende perspektiivist vaadatuna paremaks valikuks sellised esitajad nagu Koit Toome, Tanel Padar, Metsatöll, Evelin Võigemast.

R4 (missioonil osalenu): *Kui nad oleksid õige mehe valinud, siis oleks nad valinud näiteks Koit Toome. Sõdur ei ole nii musklis, päriselt ta ei ole.*

R1 (missioonil osalenu): Näiteks, kui paned Tanel Padari sinna laulma, siis oleks hoopis teine fookus sellele. Aga Uku on hästi kitsas, väga nooremapoolsele publikule.

R2 (missioonil osalenu): Evelin Võigemast, ta oskab kõike teha.

R1 (missioonil osalenu): Metsatölli laadset muusikat [võiks olla]. Samas mingi teine osa, kes kuulab näiteks räppi, ta ei kuula Metsatölli. Siit tekivad juba lahkkelid sisse. Kõigile nii ehk nii ei sobi.

3.7. Sümbolne tähendus

Selles küsimuses osutusid kõige aktiivsemaks ja tähelepanelikumaks sihtrühmaks semiootikat õppivad tudengid. Võrreldes teistega oskasid nemad näha rohkeid seoseid ja sümbolseid detaile ning ka arutleda nende tähenduse üle.

Esiteks, silma hakkas mereteema. Mitmed osalejad panid tähele, et muusikavideo kaks olulist stseeni toimusid mere taustal. Alguses kaks peakangelast – missioonile läinud sõdur ja tema naine – abiellusid mere ääres. Meri oli ka video lõpuosas, kuigi lõpuosa jäi kõikidele segaseks, kuna ei olnud üheselt arusaadav, mis kangelastega üldkokkuvõttes juhtus. Vaatamata sellele oli siin väidetavalt teatud järjepidevus olemas.

R3 (semiootik): See sama mereteema, et nad abiellusid seal mere peal ja siis pärast olid seal.

R5 (semiootik): Mulle meeldis, et meri oli vähemalt kaks korda. Üks kord, kui nad abiellusid. Teine kord, kui ta seal panga ääres seisis.

R1 (semiootik): Äkki see [et video lõpus on kaljupanga äärel seismine] on seotud sellega, et nad abiellusid ju seal mere ääres.

Teine oluline sümbol oli lapsepõlv. Videos näidati, kuidas peakangelane lapsepõlves sõbraga sõda mängis ning täiskasvanuna „mängis“ päris sõda.

R5 (semiootik): See lapsepõlv kindlasti [oli sümbol], päris oluline lüli.

R5 (õpilane_vene): Lapsepõlv. Ma arvan, et kui näidati lapsepõlve, see kõik on ju omavahel seotud. Mida sa oled või ei ole lapsepõlves omaks võtnud, see peegeldub täiskasvanu elus. Sellest sõltub, kes sinust saab, sinu eelistused.

R1 (elukaaslane): Lapsepõlves veepüüsidega mängimine, seal üks poiss kukkus pikali, mängis surnut.

R8 (semiootik): Seesama lapsest täiskasvanuks saamine. See on nagu üks liin. Aga samas tekib teistpidi see mõte, et lapsest peale meeldib tulistada, sõda mängida ja siis tekibki elujätk.

Üks tudeng pööras tähelepanu ka värvilahenduse võimalikule sümbolsele tähendusele, kuigi ta ei osanud seletada, milline see tähendus võiks olla.

R3 (semiootik): Muidu oli värv selline hallikas, aga veri oli hästi punane. Ja pärast, kui see naine pööras, tema huulepulk oli ka selline punakas, mis tuli esile. See oli ka huvitav, vähemalt mina leidsin sellise seose.

Sümbolismi nähti ka võtmesõnas „võitmatu“ ning sellega seonduval püüdlusel mitte alla anda. Kui midagi juhtub, näiteks kukud maha, siis tuleb alati leida jõudu, et uuesti üles tõusta ja alustatud jätkata.

R7 (semiootik): Minu arust põhiloosungid olid kordus ja uuesti hakkamine, kogu aeg see püsti tõusmine.

R3 (semiootik): Et kui sa oled maas, sa ikkagi tõused püsti ja võitled edasi.

R1 (missioonil osalenu): See võtmesõna „võitmatu“ – kogu loost käis läbi, see jäi meelde.

Üks venekeelne õpilane seostas videos näidatud pilte ja mälestusi hoopis sellega, et kunagi olemas olnut (nt naine, laps, elu) on väga kerge ühe hetkega ära kaotada.

R7 (õpilane_vene): Pildid ja mälestuste moment. /--/ Ühe sekundiga sa kaotasid kõik: sul oli kõik olemas ja järsku ei ole enam midagi.

3.8. Kaitseministeeriumi osalus muusikavideo valmimisel

Enamik osalejatest pidas õigeks Kaitseministeeriumi otsust video valmimises osaleda, seda nii missioonil olijate, nende lähedaste kui ka tavainimeste perspektiivist. Lisaks võib selline samm osutada heaks tutvustuseks erinevatele heategevusfondidele. Video lisamine sotsiaalvõrgustikesse on üks viisidest, et soovitud info jõuaks võimalikult paljude inimesteni, sealhulgas noorteni.

R6 (semiootik): Ma arvan, et tavainimesed näevad seda kui kena žesti, et nende peale on mõeldud.

R3 (semiootik): Hea on see, et selline asi on üldse olemas. /--/ See oli tellitud selleks, et motiveerida või, kuidas seal lõpus oli, et tänada neid peresid ja toetada neid, kes on seal [missioonil] käinud.

R2 (elukaaslane): Ma arvan, et see on õige. See [raha] on õigesse kohta läinud.

R6 (õpilane_eesti): Ma arvan, et neil, kes on Afganistanis, on ikkagi väga meel, et sellised videod tehtud on. /--/ Hea, et tehakse midagi kultuurilist ka neile, peale selle, et sööki ja jooki antakse.

R1 (elukaaslane): Ma arvan, et halba see ka ei tee. Siin on seesama Carolin Illenzeeri Fond. Teisi üritusi oli ka olnud, kus kogutakse selle sama fondi toetuseks raha. Reklaami mõttes oli see muusikavideo hea.

R4 (missioonil osalenu): Video ju „promob“ [reklaamib] kaitseväge.

R1 (elukaaslane): Youtube võib ka sotsiaalne meedia olla, panna lauluna sinna. Ta on noorte seas selline popp koht, kus käiakse. Et võib-olla sellepärast, et jõuda rohkemate inimesteni.

Venekeelses vestlusringis oldi aga taoliste projektide suhtes pigem umbusklikult meelestatud. Mitmed osalejad oletasid, et võib-olla loo esitaja ja Kaitseministeeriumi vahel oli olemas mingi kokkulepe, mis aitab lauljal edu saavutada ning ühtlasi teenida video pealt raha.

R6 (õpilane_vene): Esitajal oli vist tutvusi Kaitseministeeriumis.

R1 (õpilane_vene): [Eesmärk oli] lauljale populaarsust tuua, teenida raha.

R7 (õpilane_vene): *Need on sellised kommertslikud projektid. Nende projektide eesmärk on olla popp, meeldida avalikkusele. Sisuliselt video ei ole isegi suunatud sellele, et sõdureid toetada. On palju oluliselt edukamaid videoid. Aga siin on see põhimõte, et on vaja, et rahvale hakkaks see meeldima, see oleks popp. Riietame noormehe niiviisi, kuna see on moes. Teeme sellise soengu, kuna see on ka moes. Ta esineb, saab oma raha. Rahvale ka meeldib.*

Kuna üldkokkuvõttes anti Kaitseministeeriumi osalusele muusikavideo valmimisel positiivne hinnang ja heakskiit, arvas enamik uuringus osalenuist, et sellelaadseid video tegemise projekte on ka edaspidi vaja. Soovitusena öeldi, et tegevust peab lihtsalt paremini läbi mõtlema ning võib-olla ka huvitavamaks ja mitmekülgsemaks muutma.

R1 (elukaaslane): *Ma usun küll [et on vaja tulevikus]. See ei pea isegi olema ainult missiooni teemaga seotud. Lihtsalt tuua rahvani, sellised muusikavideod võib-olla aitavad sõnumit suurematele massidele viia. Kindlasti see aitab kaasa sõnumi levitamisel.*

R1 (missioonil osalenu): *Sellist asja peabki tegema. See on igal juhul õige. Võib sisu ja vormi üle vaielda, aga tegema peab.*

R6 (õpilane_eesti): *Ikka on vaja, aga teha lähedamalt. Midagi huvitavat ka. Lihtsalt sõjaväeriides kalju peal – ainult sellest ei piisa. Peaks veel midagi lähedamat olema.*

R7 (õpilane_vene): *[Edaspidi videod peaksid olema] korrektsemad ning mitte niivõrd kommertslikud.*

KOKKUVÕTE

Uuringus osalejaid iseloomustades võib kokkuvõtvalt öelda, et semiootikat õppivad tudengid olid võrreldes teistega kõige kriitilisemad ja üksikasjalikumad. Missioonil osalenud olid kõige realistlikumad ja samal ajal nägid kõike üsna positiivses valguses. Missioonil osalenute elukaaslased olid oma hinnangutes kõige pehmemad ja toetavamad. Vene kooli õpilased paistsid kohati silma pessimistlikena, eestikeelsed õpilased aga skeptilistena.

Suhtumine Eesti Vabariigi ajateenistusse

Uuringu tulemused näitasid, et missioonil osalenud ja nende elukaaslased peavad ajateenistust palju vajalikumaks kui teiste sihtgruppide esindajad. Nemad pidasid õigeaks ka seda, et ajateenistus on Eestis kohustuslik. Gümnasistid ja tudengid olid pigem selle poolt, et ajateenistus oleks vabatahtlik.

Ajateenistust mitte läbinud noortel inimestel kujuneb arvamus ajateenistusest valdavalt kahel viisil. Mõjutavateks teguriteks on riigikaitseõpetus koolis ning lähedaste või sõprade poolt räägitu. Riigikaitseõpetusest rääkisid vaid eestikeelse gümnaasiumi õpilased, venekeelsetel noortel ei ole olnud kokkupuuteid sellise õppeainega. Seega venekeelsete õpilaste peamiseks infoallikaks on pereliikmed või sõbrad.

Uuringus osalenud nimetasid ajateenistuse läbimisega kaasnevate plussidena eelkõige distsipliini ja füüsilise vormi paranemist. Neid faktoreid mainisid kõik sihtgrupid. Lisaks nähti positiivse küljena veel koostööd ja meeskonnatööd, mille tegemine ajateenistuses selgeks õpitakse. Üksikud inimesed pidasid boonuseks juhilube, mida on võimalik teenistuse jooksul teha. Mõned nägid ajateenistuses viibimise perioodi kui head võimalust aega maha võtta ning mõelda, mida elus tegelikult tahetakse.

Missioonil osalenud ja nende elukaaslased oskasid nimetada veel üht ajateenistuse positiivset aspekti, mida keegi teistest sihtgruppidest ei maininud. Nimelt seda, kuidas õppida iseendaga hakkama saada. Tihtipeale on see raskem, kui oskus teistega toime tulla.

Ajateenistuse negatiivsetest mõjudest rääkides oli peamiseks rahulolematuse allikaks, et suure osa ajateenistuses viibitud ajast moodustab sisutu tegevus ja teadaolevate asjade kordamine. Vajalikuks peeti vaid teenistuse esimesi kuid (noorteaega), mille jooksul tõesti omandatakse uusi oskuseid ja saadakse vajalikke teadmisi. Teise negatiivse aspektina märkisid osalejad, et sobimatul ajal tulnud kutse minna aega teenima võib oluliselt häirida algseid plaane. Enamasti peeti siin silmas kas õpingute katkemist teatud ajaks või siis ohtu õpinguid üldse mitte alustada. Viimane oli seotud eeldusega, et ajateenistuse tõttu õpingutes tekkinud vaheaasta võib põhjustada suutmatust õppimist jätkata.

Missioonil osalenud kaitseväelaste arvamus ajateenistuse mõjudest oli hoopis teistsugune. Nende hinnangul peituvad rahulolematuse põhjused eelkõige inimeses endas, mitte ajateenistuses ja selle läbimise kohustuses. Inimesest endast tulenevate põhjuste all mõeldi peamiselt varasemat ebaratsionaalset ja mõtlematut finantskäitumist (nt laenude võtmine ebastabiilse sissetuleku korral), aga ka teatud emotsionaalseid muresid (nt elukaaslase mitte usaldamine).

Missioonil käinud erinesid teistest uuringu sihtgruppidest ka selle poolest, mida arvatakse ajateenistuse ja isamaalisuse vahelistest seostest. Enamiku osalejate arvates ei avalda ajateenistus isamaalisuse suurenemisele erilist mõju – kui inimene juba on patriootlik, siis selliseks ta jääbki, kui aga ei ole, siis ajateenistus ei saa siin abiks olla. Missioonikogemusega osalejad nägid aga vahetut positiivset seost kahe nähtuse vahel. Nende arvates on just ajateenistus see koht, kus saab õige riigi tunnetuse, kus saab lõpuks aru, kuidas riik ja kodanik on omavahel seotud.

Suhtumine välismissioonidesse

Valdav osa vastajaist arvas, et välismissioonidel osalemine on Eesti mainele hea. Esiteks, see näitab Eesti poliitilist aktiivsust. Teiseks, see annab riigile kindlustunde, et vajaduse korral tullakse Eestile samamoodi appi (NATO kollektiivkaitse). Kolmandaks, see on omamoodi reklaam Eestile, mis annab panuse, et väike riik oleks rahvusvahelisel tasandil rohkem tuntud.

Missioonil käinud rõhutasid, et välismissioonidel osalemine on puhtalt poliitiline otsus ning ei sõdurid ise ega elanikud laiemalt ei saa siin oluliselt midagi mõjutada. Küll aga saavad missioonil olevate sõdurite tublid teod mõjutada Eestist kujunevat mainet. Missioonil osalenud ja nende elukaaslased olid kindlad, et Eesti hea maine ongi tekkinud just tänu Eesti kaitseväelastele.

Mis puudutab häid ja halbu külgi, mida välismissioonidel osalemine võib endaga kaasa tuua, siis missioonil käinud ja nende elukaaslased nägid välismissioonidel osalemist väga mitmekülgsest ning samuti palju positiivsemas valguses kui teised uuringu sihtrühmad. Kõige rohkem väärtustasid nad reaalselt kogemust, mille missioonil osalemine annab. Ainuüksi Eestis kaitseväelasena töötades ei saa sellist kogemust mitte kunagi, ilma missioonikogemusest jääb inimene igavesti teoreetikuks. Samuti on missioonikogemus oluliseks eelduseks, et kaitseväelasel oleks võimalik karjääriredelil tõusta. Missioonil osalemine võimaldab kaitseväelasel saada oma piirid teada, panna ennast proovile ja saada teada, kuidas ta käitub päris sõjaoludes, kas ta on selleks üldse valmis.

Lisaks saavad missioonile läinud sõdurid lähemalt tutvuda teise kultuuri ja teiste tavadega. Nad viibivad rahvusvahelises keskkonnas, tutvuvad oma kolleegidega teistest riikidest ning saavad võimaluse nendega kogemusi vahetada ja vajadusel neilt õppida. Missioonil saadud kogemusi, teadmisi ja oskusi saab rakendada ka Eesti tingimustes, olgu siis sõjalise väljaõppe või kriisiabi raames (nt looduskatastroofi tingimustes tegutsemine, raskelt vigi saanutele avariides meditsiinilise abi osutamine).

Neid positiivseid mõjusid oskasid valdavalt välja tuua ainult missioonil käinud ise, teatud juhtudel ka nende elukaaslased. Teistes sihtgruppides leidis vaid paar üksikut osalejat, kes oskasid sarnaseid detaile mainida. Ülejäänute jaoks ei olnud missioonile minek midagi enam kui raha teenimine. Vene grupp erines teistest veel selle poolest, et seal peeti missioonidelt saadavat raha ebaoproportsionaalselt väikseks võrreldes meeletu riskiga, mida sõdurid kogema peavad.

Kõige negatiivsemaks peeti missioonidel osalemise puhul selle tegevuse ohtlikkust ning võimalikke füüsilisi ja vaimseid riske, mis on seal palju tõenäolisemad kui Eestis teenides. Teiseks negatiivseks aspektiks on perekonna ja teiste lähedaste muretsemine sel ajal, kui sõdur missioonil viibib. Nad peavad leppima kõikide võimalike riskidega, sealhulgas ka lähedase inimese hukkumisega.

Uuringu tulemuste puhul on märkimisväärne, et missioonil osalenute grupis ei rääkinud mitte keegi otseselt ei ajateenistuse ega ka välismissioonidega seotud negatiivsetest aspektidest. Võrreldes teiste sihtgruppidega olid missioonikogemusega inimesed neil teemadel rääkides kõige optimistlikumad ja kõige positiivsemalt meelestatud.

Uku Suviste muusikavideo „Võitmatu“

Kuna sihtgruppide kogemused on erinevad, siis ilmnes uuringust nende erinev lähenemine missiooniteemalisele muusikavideole. Missioonil osalenud oskasid teistest paremini hinnata, kuivõrd

realistlik video on, ja panna tähele tehnilisi detaile. Missioonil osalenute elukaaslased reageerisid videole kõige emotsionaalsemalt. Semiootikud oskasid märgata teatud sümboleid ka sellistes pisemates detailides, mida teised tähele ei pannud. Koolilapsed lähenesid videole küllaltki lihtsustatult.

Üldiselt uuringus osalejatele video pigem ei meeldinud. Ainukesed, kellele see meeldis, olid missioonil osalenute elukaaslased ja ka mõned osalenud ise. Teised suhtusid videosse üsna kriitiliselt ja halvustavalt. Enamasti olid selle põhjuseks videos esinenud **vastuolud ja küsitavad kohad**. Esiteks, vaatajaile jäi arusaamatuks, mis lõpuks juhtus peakangelasega, missioonil teeninud sõduriga, kas ta jäi pärast plahvatust ellu või mitte. Teiseks, video ülesehitus tegi selle jälgimise ja sellest arusaamise üsna raskeks. Osalejad ei saanud aru, mis eesmärgil oli vaja panna viieminutilise videosse kokku nii palju erinevaid teemaarendusi: lapsepõlv, poksimine, abiellumine, plahvatus, stuudios laulev Uku Suviste jne. Selle asemel võiks keskenduda ühele konkreetsele teemale ja arendada selle lõpuni. Kolmandaks, pahameelt tekitas ka juba eelpool mainitud Uku Suviste stuudiolõik, mida enamik uuringus osalenuist pidas täiesti ebavajalikuks ja segavaks. Lisaks väitsid mitmed osalejad, et videolugu on liiga tavaline, et see ei ärata tähelepanu, kuna sellelaadseid videoid on juba väga palju tehtud nii Eestis kui mujal.

Taolised vastuolulised momendid muutsid **videoloo sõnumist arusaamise keeruliseks**. Kokkuvõttes saab uuringu põhjal eristada kolme peamist varianti sõnumist. Esiteks, tegemist on üleskutsega olla võitmatu, võidelda igas olukorras lõpuni, mitte alla anda. Teised tõlgendasid lugu toetussõnumina missioonil osalejate perele ja lähedastele, et toetada ja moraalselt ühendada neid, kes igapäevaselt igatsevad, ootavad ja muretsevad missioonil olevate kaitseväelaste pärast. Kolmandad nägid videoloos toetus- ja julgustussõnumit missioonisõdurile, näitamaks, et teda oodatakse koju, ning andmaks jõudu ohtlike olukordadega paremini toime tulla. Venekeelsete koolilaste sõnumist arusaamine oli teistest erinev. Kuna selle grupi osalejad olid arvamusel, et sõdurist peakangelane hukkus plahvatuse tagajärjel, siis nemad nägid loos pigem üleskutset elu väärtustamiseks, lähedastele mõtlemiseks ja koguni sõjategevuse vältimiseks. Leidus ka neid osalejaid, kes ei osanud muusikavideos üldse mingit sõnumit näha.

Mitmete osalejate sõnul **ei olnud video süžee ja loo sõnum kohati üldse kooskõlas**. Kui tahetakse näidata, et peakangelane on võitmatu ning seisab igas olukorras lõpuni, miks siis plahvatuse järel viisid ta ära teadmata kohast välja ilmunud sõjaväekaaslased, mitte aga ta ise ei üritanud midagi teha? Kui tahetakse rõhutada just peakangelase mehelikkust ja võitmatust, mida veel toetatakse Gerd Kanteri ja Justin Gatlini julgustavate sõnade ning poksiringis filmitud lõikudega, milleks siis panna vahele magusaid armastuslugusid ja Uku Suviste stuudiolõiku?

Ka sel juhul, kui tõlgendada sõnumit toetusena peredele, jääb arusaamatuks, kuidas võivad toetada ja rahustada niigi mures olevaid lähedasi stseenid plahvatusest, kus esineb inimohvreid. Lisaks ei ole video lõpus üheselt mõistetav, kas sõdur jäi ellu või hukkus plahvatuse tagajärjel. Mitmed uuringus osalejad ütlesid, et antud eesmärgi korral võib video mõjuda pigem vastupidiselt ning tekitada vimma

välismissioonile mineku suhtes. Lähedastele suunatud sõnumi korral jääb arusaamatuks, milleks näidata veriseid pokistseene ja olümpiavõitjate sõnavõtte.

Samal põhjusel ei olnud videolugu heaks julgustuseks ka missioonil olevatele või sinna suunduvatele sõduritele, eriti kui videoloo esimesel minutil lastakse sõdur õhku ning tema elu edasine kulg jääb ebaselgeks.

Videoloo sõnu ja muusikat hinnates oldi enamasti neutraalsel seisukohal. Sõnade osas oli taoline suhtumine tingitud põhiliselt sellest, et uuringus osalenud keskendusid vaid pildile ja ei pannud sõnu tähele. Ainuke, mis sõnadest meelde jäi, oli „võitmatu“. Muusika tundus osadele täiesti sobilik, nende arvates oligi just selline muusikastiil parim antud tüüpi video jaoks. Teised leidsid, et muusika võiks olla teistsugune, näiteks midagi rokokikumat. Kolmandad tõdesid, et kuigi muusika ei läinud nende maitsega kokku, siis üldarvamust videoloost see ei mõjuta. Kokkuvõttes olid paljud osalejad kindlad, et kõigile sobivat ja meeldivat muusikat on võimatu leida.

Loo esitaja valik tekitas mõningates osalejates rahulolematust või lausa pahameelt. Missioonil osalenute elukaaslased olid solisti valikuga rahul, aga ülejäänud sihtgruppide hinnangul ei tundu Uku Suviste olevat sobiv inimene sõjateemalise loo esitamiseks. Missioonil osalenutele tundus valik sobimatu, sest Uku Suviste looming on kõige rohkem suunatud teismelistele tüdrukutele, kes aga ei ole vaadeldava video sihtgrupp. Osalejate arvates oleks järgmisel korral mõttekas kõigepealt määratleda kindel sihtgrupp, kellele on lugu suunatud, ja alles seejärel valida selle sihtgrupi jaoks sobiv esitaja.

Vaatamata kõikidele kitsaskohtadele suhtusid uuringus osalejad **samalaadsete projektide** ellu viimisse üsna toetavalt. Ka Kaitseministeeriumi otsus osaleda video valmimises kiideti heaks. Enamik uuringus osalenuist arvas, et muusikavideo „Võitmatu“ sarnaseid projekte on ka edaspidi vaja, aga siis tuleks videoloo sisu ja selle edasiandmine hoolikamalt läbi mõelda.

Seega kokkuvõttes saab järeldada, et missiooniteemalise muusikavideo tegemise idee leidis uuringus osalenute seas poolehoidu, aga praegusel kujul ilmnes videos rohkem miinuseid kui plusse. Lähtuvalt ülaltoodud kommentaaridest on tulevikuks järgmised soovitusel: lugu peaks olema suunatud ühele konkreetsele sihtgrupile, loo sõnum peaks olema üheselt mõistetav, lugu peaks keskenduma kindlale stsenaariumiliinile ja selle arendamisele. Praegu jääb mulje, et autorite eesmärk oli teha lugu kõikide jaoks: et missioonisõdur leiaks sealt julgustust, et tema perekond ja lähedased tunneksid toetust, et lugu meeldiks ka laiemale publikule. Kõiki eesmärke aga ei ole paraku võimalik korraga saavutada.